

Agenda bijlagen

Expertmeeting Boskap duingebied Schoorl.docx

Concept_verslag_Expertmeeting Boskap Schoorlse Duinen 13012020.docx

Leffert Oldenkamp Bijlage bijdrage aan overleg over boskap in Schoorl (L.Oldenkamp).docx.pdf

Leffert Oldenkamp Bijlage 2 bijdrage aan overleg over boskap in Schoorl (L.Oldenkamp).docx.pdf

Leffert Oldenkamp Bijlage 3 bijdrage aan overleg over boskap in Schoorl (L.Oldenkamp).docx.pdf.jpg

Nota Jan Engelbrecht tbv 13 januari Expertmeeting.pdf

Presentatie boskap expert meeting PNH Van Dalen.pdf

selectie PP Schoorl Oldenkamp.pptx

Expertmeeting Boskap duingebied Schoorl

13:15 tot 16:30 in de Statenzaal van het Provinciehuis aan de Dreef 3, te Haarlem

Aanleiding en recente ontwikkelingen

Er is discussie in de regio over de plannen van Staatsbosbeheer, passend binnen het vastgestelde beheerplan voor de Schoorlse Duinen, gericht op biodiversiteitsherstel in m.n. de grijze duinen. De discussie gaat vooral over de voorgenomen bomenkap. Onlangs sloten de provincie, gemeente Bergen en Staatsbosbeheer naar aanleiding van de vele discussies in de regio een nieuw akkoord. Onderdeel daarvan is volgens het uitgegeven persbericht van de provincie dat 94% van het Schoorlse Duinbos, waaronder het Baaknolbos, blijft staan en dat Staatsbosbeheer op korte termijn de vergunning kan aanvragen voor de overige werkzaamheden in het kader van de eerste fase van het herstelproject. De provincie werkt een plan uit voor monitoring en evaluatie van de herstelmaatregelen uit de eerste fase, dat naar verwachting begin volgend jaar met de omgevingspartijen zal worden besproken. Zie voor verdere afspraken het persbericht 'Akkoord over beperking boskap Schoorl' van de provincie van 1-11-2019.¹

Inhoud van de expertmeeting

Conform het oorspronkelijke voorstel van de heer Kramer zal de nu te plannen expertmeeting tot doel hebben om de inzichten van de Statenleden te verdiepen over de functie van (grootschalige) bomenkap in de Schoorlse Duinen vanuit drie verschillende perspectieven, namelijk: 1) bijdrage aan herstel biodiversiteit, 2) effecten op het klimaat, 3) beleving van de natuur.

Hiervoor worden enkele deskundigen uitgenodigd om hun kennis en zienswijzen met de commissie te delen. Aan de uit te nodigen experts zal worden gevraagd de problematiek vanuit bovengenoemde perspectieven te belichten en vragen hierover van Statenleden te beantwoorden. Aan Staatsbosbeheer en de Duinstichting wordt namens de omgevingspartijen gevraagd om een of enkele deskundige voor de hoorzitting voor te dragen (evt. met een mogelijke vervanger).

De leden van de commissie NLG worden uitgenodigd voor de bijeenkomst, maar ook andere Statenleden zijn welkom deel te nemen. Belangstellenden zijn van harte uitgenodigd de bijeenkomst eveneens bij te wonen; dat geldt met name voor de betrokken (omgevings)partijen.

Vorm van de bijeenkomst

Aan het begin van de expertmeeting krijgt de heer Engelbregt 10 minuten de gelegenheid om een introductie te geven op het door zijn stichting ingediende burgerinitiatief "Stop de boskap in de Schoorlse duinen". Er wordt ook 10 minuten de gelegenheid gegeven aan Jasper van Dalen namens de Provincie Noord-Holland.

Vervolgens wordt in twee rondes van telkens 3 experts de verschillende experts aan het woord gelaten. Elke expert krijgt 10 minuten om een inleiding te geven en vervolgens krijgen de commissieleden de gelegenheid om vragen te stellen (ook zo'n 10 minuten per spreker). Vervolgens wordt aan de experts gevraagd of er nog kwesties zijn die aandacht verdienen, maar nog niet besproken zijn, uiteraard binnen de reikwijdte van het onderwerp en de vragen die voor

deze . De bijeenkomst wordt voorgezeten door de vaste voorzitter van de commissie NLG: Nicole van der Waart.

Sprekers

Jan Engelbregt – Indiener burgerinitiatief “Stop de boskap in de Schoorlse Duinen”

Jasper van Dalen – Provincie Noord-Holland

Op uitnodiging van de commissie NLG:

Marc Janssen – Consulente Bloemendaal / Kennemer duinen van Stichting Duinbehoud

Annemieke Kooijman – Universiteit van Amsterdam; lid van Ontwikkeling & Beheer Natuurkwaliteit (OBN)

Boukelien Bos – Staatsbosbeheer

Frits van Beusekom – publicist over bosbeheer

Op voordracht van de heer Engelbregt

Leffert Oldenkamp – bosbouwer en publicist

Jacob Vis – bosbouwer en auteur van novellen

ⁱ https://www.noord-holland.nl/Actueel/Archief/2019/November_2019/Akkoord_over_beperking_boskap_Schoorl

Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Datum commissievergadering	:	13 januari 2020
Commissievoorzitter	:	Mw. N.M. van der Waart
Commissiegriffier	:	M. Admiraal
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 33 23 / admiraalm@noord-holland.nl

Notulist mw. I.L. Vos (Moneypenny BV)

Er is al lange tijd discussie over de plannen van Staatsbosbeheer, passend binnen het vastgestelde beheerplan voor de Schoorlse Duinen. De discussie gaat vooral over de voorgenenomen bomenkap. Onlangs sloten Provincie Noord-Holland, gemeente Bergen en Staatsbosbeheer, naar aanleiding van de discussie in de regio, een nieuw akkoord. Onderdeel daarvan is dat 94% van het Schoorlse duinbos, waaronder het Baaknolbos blijft staan en dat Staatsbosbeheer op korte termijn een vergunning kan aanvragen voor de overige werkzaamheden.

Vandaag wordt gesproken over de boskap. Deze expertmeeting is een initiatief dat in de vorige Statenperiode al is genomen om wat dieper op het onderwerp in te gaan. Dat was op verzoek van de heer Kramer, GroenLinks Statenlid uit de vorige periode. In de laatste NLG-commissievergadering op

Pagina 2

25 november jl. is besloten om daar nu invulling aan te geven. Daarna heeft de commissie een burgerinitiatief ontvangen van Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemer duingebied.

40 Twee insprekers verzorgen een inleiding over het burgerinitiatief en daarnaast zijn er de experts op uitnodiging van de commissie. Deze deskundigen zijn uitgenodigd om hun kennis en zienswijzen met deze commissie te delen. Nadat de experts aan het woord zijn geweest, kunnen de Statenleden vragen stellen. Vandaag wordt geen politieke discussie gevoerd. Vanochtend brachten de Statenleden een werkbezoek aan de Schoorlse Duinen.

45 **2. Inleiding**

De **voorzitter** geeft het woord aan de heer Jasper van Dalen van Provincie Noord-Holland.

De heer **Van Dalen** is programmamanager van de Natura 2000 herstelmaatregelen. De maatregel
50 waarover wordt gesproken in het kader van de boskap in Schoorl, is één van de Natura2000 (hierna
te noemen: N2000)-maatregelen.

De Schoorlse Duinen is een N2000-gebied. In Noord-Holland zijn er 19 N2000-gebieden. N2000 is
ooit in Europa afgesproken omdat de bio diversiteit achteruit ging. Alle lidstaten beschermen een
deel van hun grondgebied met bijzondere natuurwaarden. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan
55 het Europese bio diversiteitbehoud. Elke lidstaat droeg zelf gebieden aan die het wil beschermen.
Nederland droeg onder meer de Schoorlse Duinen aan als bijzonder natuurgebied, waarin bepaalde
waarden behouden moeten blijven.

Over de rol van de provincie Noord-Holland vertelt de heer Van Dalen dat voor elk N2000 gebied een
beheerplan moet worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In sommige gevallen was dit een
60 bevoegdheid van het ministerie. Het betreft gronden in eigendom van het Rijk, die worden beheerd
door Staatsbosbeheer. Het beheerplan omvat een beschrijving van het gebied, een analyse van hoe
het gebied ervoor staat en maatregelen om de natuurwaarden te beschermen of te verbeteren. Het
beheerplan voor Schoorl is in 2017 vastgesteld. Gedeputeerde Staten zorgen voor een tijdige
uitvoering van de maatregelen.

65 De heer Van Dalen toont een staat van instandhouding van habitats per lidstaat. Nederland staat
onderaan in de grafiek. In Nederland zijn weinig habitats waarmee het heel goed gaat.
Met bepaalde typen natuur in de duinen, onder meer in Schoorl gaat het niet goed. Het gaat om
herstel van variatie met open en dichte duinen, natte en drogere stukken, behoud en herstel van
diversiteit, behoud en herstel van rust en nachtelijke duisternis.

70 In elk N2000 beheerplan zijn doelen vastgesteld. Er zijn doelstellingen gesteld voor de oppervlakte
en voor de kwaliteit. De maatregel boskap is bedoeld voor behoud en herstel van grijze duinen. Er
zijn ook opgaven voor duinbossen. Voor de droge duinbossen geldt een uitbreidingsdoelstelling
voor de oppervlakte. Daar wordt ook aan gewerkt.

75 De huidige staat van instandhouding van grijze duinen is op dit moment ongunstig.
De provincie is aan de slag gegaan met internationale doelen. Landelijk zijn voor alle habitattypen
herstelstrategieën opgesteld. Op basis daarvan is een pakket herstelmaatregelen opgesteld.
Het verwijderen van een deel van het bos is één van de maatregelen, die onderdeel uitmaakt van dat
pakket. Gedeputeerde Staten is wettelijk verplicht om te zorgen voor een tijdige uitvoering van de
80 maatregelen die nodig zijn om de doelen te behalen.

Onder andere door de bossen, de stikstofdepositie en door verdroging wordt het duingebied steeds
monotoner als er niet wordt ingegrepen. De bossen breiden uit, het duingebied vergrast en wordt
het een monotoon en niet bio divers landschap.

85 De voorgenomen maatregel is van belang omdat het internationaal gezien niet goed gaat met bio
diversiteit. Noord-Holland heeft een lokale opgave, onder andere de Schoorlse duinen. De duinen
groeien dicht. Noord-Holland heeft een belangrijke rol in het behoud van duinen, omdat de
provincie veel duingebieden heeft. Het gebied bij Schoorl is bijzonder vanwege de breedte van de
90 duinstrook, met daardoor een variatie van open duin, binnenduinen en bos.

De Omgevingsvergunning voor het mogelijk maken van boskap is bij de gemeente Bergen ingediend. Er wordt een uitgebreid monitoring- en evaluatieplan gemaakt, dat in het voorjaar met de omgeving besproken zal worden. Als de vergunning wordt afgegeven en de procedure goed verloopt dan is
95 deze winter bedoeld voor de bomenkap. Medio 2022/2023 besluiten Gedeputeerde Staten over het vervolg op de maatregelen.

De **voorzitter** bedankt de heer Van Dalen. De presentatie zal worden gedeeld.

100 Het woord is aan de volgende spreker.

De heer Jan Engelbrecht is de indiener van het burgerinitiatief 'Stop de boskap in de Schoorlse duinen. Hij licht het burgerinitiatief toe samen met de heer Dick Pruijs.

105 De heer **Engelbrecht** is voorzitter van de stichting, die het burgerinitiatief heeft ingediend. De voorzitter vertelde in haar inleiding dat het Baaknolbos niet zal worden gekapt. In een gezamenlijk persbericht van provincie, gemeente en Staatsbosbeheer staat dat misschien de buitenwal niet wordt gekapt als een alternatief wordt gevonden.

110 Spreker verwijst naar het ingediende burgerinitiatief dat aan de commissie is toegezonden, met een aanbiedingsnota en een aanvullingsnota. Het belangrijkste verzoek is om verdere kap in de duinen te voorkomen.

Het burgerinitiatief vraagt aandacht voor het volgende: In het duinreservaat dat loopt van Camperduin tot aan Wijk aan Zee is veel bomenkap voorzien. In de Schoorlse duinen is het kapplan
115 het meest concreet. Als twee procent bos wordt gekapt dan komt er twee procent open duin bij. Daar gaat het Staatsbosbeheer om. De omvorming is bedoeld om meer bio diversiteit te krijgen, robuustere natuur en om soorten in stand te houden.

De doelstellingen van Staatsbosbeheer omvatten meer grijs duin meer stuivend duingebied. In 2005 was er aanmerkelijk meer bos dan nu. In 2007 is een stuk zand vrijgemaakt. in 2009 en
120 daarna waren er grote duinbranden. Circa 85 hectare bos is verloren gegaan en na de brand niet hersteld of herplant. In 2017 is het verbrande deel definitief omgevormd tot grijs duin. Staatsbosbeheer maakte ruimte vrij door heideveld af te graven. De humuslaag is weggegraven. Het fietspad dat door dat gebied loopt, raakt regelmatig ondergesneeuwd door zand.

Nu zouden delen bos moeten worden gekapt. Die omvorming betekent dat de wind over de lengte
125 van het duingebied vrij spel heeft tot een kilometer diep. Over de helft van het duingebied heeft de wind nog meer vrij spel, tot 3 kilometer, tot aan de binnenduinrand toe.

Door de omvorming zullen bijzondere soorten verdwijnen, zoals de buizerd, nachtzwaluwen et cetera. Er is al zoveel grijs duin. Grijs duin heeft een lagere kritische depositiewaarde dan een bos

130 De heer **Pruijs** toont een kaart van het Noordhollands Duinreservaat. PWN geeft al jaren aan dat er geen totaalplan is voor de boskap in het Noordhollands Duinreservaat. Ieder jaar wordt opnieuw bepaald waar wordt gekapt, gewied of geplagd gaat worden. Het gaat volgens PWN om slechts één procent van het bos. De heer Pruijs toont wat kaarten en satellietbeelden van het gebied.

135 De heer **Engelbrecht** sluit de toelichting af met de volgende woorden. Wat de commissie op de foto's zag aan veranderingen is gebeurd vanuit de door de heer Van Dalen genoemde doelstellingen. Die doelstellingen zijn niet gekwantificeerd. Hoeveel moet er worden gekapt en omgevormd?

De heer Engelbert verzoekt Provincie Noord-Holland om het goede voorbeeld te geven. De overheid vraagt grote offers van bedrijven, boeren, burgers en buitenlui om de stikstofproblemen op te lossen. Laat de bossen staan. Dat geeft meer positief effect dan nieuw bos aanplanten.

De **voorzitter** bedankt beide heren.

Zij sluit hiermee de inleiding af.

3. Experts aan het woord

De **voorzitter** roept de experts naar voren. De eerste experts is op voordracht van de commissie Natuur Landbouw en Gezondheid. Het woord is aan mevrouw Boukeline Bos van Staatsbosbeheer.

Mevrouw **Bos** is projectleider bij Staatsbosbeheer. Zij werkt aan natuurherstel in de Schoorlse Duinen. Voor degenen die vanochtend niet aanwezig waren bij de excursie geeft zij een nadere toelichting, middels een presentatie.

“Toelichting maatregelen boskap Schoorlse duinen”

Nederland staat voor lastige opgaven, onder andere door de achteruitgang van bio diversiteit en klimaatverandering.

Het Schoorlse duingebied is een top natuurgebied van Europese waarde, waar heel veel soorten van afhankelijk zijn. In het N2000 beheerplan zijn afspraken gemaakt om deze soorten te beschermen in dit gebied. Het gaat op dit moment niet goed met diverse soorten in de Schoorlse Duinen, dus zijn herstelmaatregelen nodig om soorten, die afhankelijk zijn van het duingebied, ook een toekomstige plek te geven in dit gebied.

Een belangrijke maatregel is boskap. In de eerste planperiode zullen twee bossen vlak achter de zeereep worden gekapt. Dat is nodig om de winddynamiek te herstellen en om het verder uitzaaien van dennen in heide en duingrasland te voorkomen. In de tweede en derde planperiode gaat het met name om het creëren van ruimte voor open duintype.

Over boskap wordt niet lichtvaardig gedacht. Staatsbosbeheer heeft de bossen in het verleden zelf aangeplant. De omliggende dorpen hadden begin 1900 veel last van stuifzand. Met het aanplanten van helmgras en dennenbossen is het duingebied beteugeld. In 2009 is meer dan de helft van het duingebied begroeid met bos.

Nu doen zich andere problemen voor. De duinen groeien dicht met grassen, struiken en bomen. Dat komt onder andere door stikstof depositie. Die zorgt voor extra voedingsstoffen in duingebied. Soorten die afhankelijk zijn van open duingebied komen daardoor in de verdrukking. Om hier wat aan te doen, zal ruimte moeten worden gemaakt voor wind en open duin natuurtypen. Daarbij wordt rekening gehouden met klimaatverandering en de publieke waardering voor dennenbossen.

Van 1851 hectare Schoorlse duinen is 913 hectare (49%) bos. Voor de eerste planperiode staan het Leeuwenkuilbos en het Dr. van Steijnbos op de lijst om te kappen. De afspraak is dat het natuurherstel na de kap wordt gemonitord. In een evaluatie zal worden besloten over verdere maatregelen voor de tweede en derde planperiode,

Ten aanzien van het Baaknolbos heeft de provincie op voorhand besloten dat dit gebied in principe niet gekapt wordt, tenzij er echt geen andere optie is voor herstel van de bio diversiteit.

Voor de tweede en derde planperiode staat het bos bij de Frederiksbrink op de nominatie om te kappen. Geldt voor het Baaknolbos ‘nee, tenzij’, voor Frederiksbrink is het ‘ja, mits’. De evaluatie zal een antwoord geven op het wel of niet kappen van dat bos.

Wanneer tot kappen wordt overgegaan, worden de bomen omgezaagd. Dan worden de wortels uit de bodem verwijderd en zal het naaldenpakket dat op de bodem ligt, worden weggehaald. Het hout wordt op een hoogwaardige manier ingezet. Hoogwaardig gebruik van hout betekent ook langdurig vastleggen van CO₂. Wordt van het hout een tafel gemaakt, dan zal het CO₂ dat in dat hout
190 'gevangen' zit lang meegaan. Een ander deel van de bomen (top, takken en wortels) kan niet hoogwaardig worden ingezet. Deze materialen worden gebruikt als biomassa. Het alternatief is dat het als afval wordt afgevoerd. De opbrengsten van het hout zijn minder dan de kosten voor de uitvoering van de maatregel. Het gaat om het natuurherstel en niet om het vinden van een bron van inkomsten.

195

Als de maatregelen niet worden uitgevoerd dan wordt uiteindelijk niet gekozen voor het voortbestaan van de soorten die afhankelijk zijn van de duinlandschappen in de Schoorlse Duinen.

200

De **voorzitter** bedankt mevrouw Bos en geeft het woord aan de heer Frits van Beusekom. Hij is hier op uitnodiging van de commissie NLG. De heer Van Beusekom is publicist over bosbeheer.

205

De heer **Van Beusekom** vertelt wat zijn eigenlijke achtergrond is. Hij was lang geleden directeur van Staatsbosbeheer. In het kader van deze discussie is het interessant om te vertellen dat de heer Van Beusekom geen tegenstander is van natuurherstelmaatregelen.

210

De organisatie die zich tot op de dag van vandaag met natuurherstel bezighoudt, OBN, is door de heer Van Beusekom opgericht.

Bomenkap als bijdrage aan het herstel van bio diversiteit wordt sterk overschat. De oorzaken van de achteruitgang van bio diversiteit in met name de grijze duinen, welke niet anders is dan die van vegetaties in het binnenland zijn verzuring en vermesting door atmosferische depositie. Bomenkap zal dat probleem niet oplossen. Om de bio diversiteit te herstellen moet worden gedacht aan plagen.

215

Het effect op het klimaat is eigenlijk een open deur. Het is duidelijk dat ieder bos dat wordt gekapt een negatief effect heeft op het klimaat. Boskap heeft een zeer negatief imago bij het publiek. Boskap wordt over het algemeen ervaren als negatief voor de beleving van de natuur.

220

De ecologische argumenten voor de boskap in Schoorl zijn niet sterk. De argumentatie roept wantrouwen op, vanwege de verweving van het kapbeleid met het inmiddels afgekeurde PAS-beleid, alsmede het aspect van de subsidieprikkels die er zijn om toch zoveel mogelijk bos te kappen. Is de zorg over bio diversiteit een dekmantel voor meer economische en financiële motieven? De boskap in Schoorl kan niet los worden gezien van de landelijke bosproblematiek. De maatschappelijke onrust is vorig jaar geëscaleerd. Boskap is in korte tijd hoogst controversieel geworden en dat tegen een achtergrond van de klimaatproblematiek, de stook van biomassa in energiecentrales en een pervers subsidiestelsel. De toch wel rigide opstelling van Staatsbosbeheer in het onderhavige dossier leidde tot een vertrouwensbreuk in de samenleving. Die maatschappelijke onrust moet niet worden onderschat. Er is een wezenlijk communicatieprobleem tussen de overheid
225 en de burger. Minister Schouten besloot vorig jaar april om in dit dossier de regie van Staatsbosbeheer over te nemen. In haar brief aan de Tweede Kamer kondigt de minister een nationale bossenstrategie aan. Er is grote behoefte aan nationaal kaderstellend beleid op het gebied van bos. De minister gaat in gesprek met de provincies en de terreinbeheerders over de vraag of er ruimte is om minder bomen te kappen. Bosomvorming, zoals in Schoorl, staat nadrukkelijk op de agenda. Binnenkort kunnen al de eerste resultaten vanuit het ministerie worden verwacht.

230

Het is onelegant, dan wel bizar, dat Staatsbosbeheer in Schoorl de vergunningsprocedure inzake de sterk omstreden boskap gewoon voortzet, alsof er niets aan de hand is.

Er is geen urgentie voor het snel kappen van de beoogde hectaren. Als dat wordt uitgesteld dan is er geen man over boord. Bio diversiteit leidt er niet onder. Terwijl de ambtenaren op het ministerie zich
235 inzetten om de harmonie te herstellen in de discussie tussen de samenleving en de boscigenaren en –beheerders is het fout dat Staatsbosbeheer landelijk koppig op ramkoers blijft liggen met de publieke opinie. Provincie laat u niet meeslepen.

De **voorzitter** bedankt de heer Van Beusekom.
240 Zij geeft vervolgens het woord aan de heer Leffert Oldenkamp. Hij is op uitnodiging van de heer Engelbrecht, namens de indieners van het burgerinitiatief.

De heer **Oldenkamp** heeft zijn verleden en inspraak in een kort verslag weergegeven. In zijn beginjaren is de heer Oldenkamp onderzoeker geweest in De Dorskamp, landelijk contact voor alle
245 onderzoeksvraagstukken in de bossen. Bij Staatsbosbeheer was hij houttester en had veel te maken met beheerplannen. Na een periode in het buitenland was de heer Oldenkamp coördinator voor alle bosbouwkundige onderzoeken. De bosreservaten in Schoorl passeerden daarbij de revue. Vervolgens is de heer Oldenkamp voor Staatsbosbeheer regiobeheerder in Gelderland geworden. Nu adviseert hij op het gebied van duurzaam bosbeheer
250 Uit gesprekken met functionarissen van Staatsbosbeheer en een oud terreinbeheerder/oud-opzichter in Schoorl concludeert de heer Oldenkamp dat hij niet begrijpt dat Staatsbosbeheer en Provincie Noord-Holland deze bijdrage van een gemotiveerde groep deskundigen uit de omgeving niet met open armen heeft ontvangen. Staatsbosbeheer deed in het verleden haar best om contact te krijgen met burgers.
255 Het probleem van Schoorl speelt overal. De kwaliteit van het bosbeheer is zwaar achtergesteld bij de programma's die later volgden. N2000 is een voorbeeld. Het is als een gebiedsindeling door zogenaamde deskundigen neergelegd, zonder dat was geëvalueerd of alles wat al gebeurd was, wel resultaat had opgeleverd. Hierdoor wordt een kans gemist om andere dingen te doen. Waarom is niet eerder geëvalueerd. Waarom zijn in 2010 ad hoc beslissingen genomen, waarop geen inspraak
260 van de bevolking is geweest? Het is merkwaardig dat een zeer ondemocratisch proces heeft plaatsgevonden met N2000 habitat richtlijnen, zonder dat het bosbeheer het belang van bossen en terreinen voor de bevolking van Schoorl en omgeving heeft afgewogen. Staatsbosbeheer en Provincie Noord-Holland gaan voorbij aan de doelstellingen van N2000.
Van nature wil arme terreinen tot bos worden. Van nature zijn deze terreinen stikstof verrijkend. Bos
265 in Nederland moet worden ontwikkeld tot bos dat klimaatbestendig is. Over een langere periode moet de groei van bomen worden gebruikt. Dat is nagelaten in Schoorl. Over het algemeen liggen de bossen in Schoorl er zo bij dat er op den duur geen oude bossen meer zijn. Voor de bio diversiteit moet naar meer oude bossen worden toegewerkt. Inmiddels zal voor het verstoken van biomassa wel het einde in zicht zijn. Biomassa stoot zoveel meer CO2 uit dan elke andere vorm van brandstof.
270 Schoorl houdt bos over dat geen CO2 meer kan vastleggen, omdat de kubieke meters hout niet aangroeien. In de conform de N2000 habitatrichtlijnen gewenste terreinen moet elke vijf jaar het terrein op zijn kop worden gezet. In Nederland is een beleid gaande dat we met zijn allen niet meer nadenken. De heer Oldenkamp is er een voorstander van dat er in Nederland betere bossen en beter bosbeheer komen. Daarmee kan het klimaat beleid uitstekend worden bediend.
275 De heer Oldenkamp daagt Staatsbosbeheer en Provincie Noord-Holland uit om de bosinventarisatie gegevens op hen in te laten werken, net als de evaluatie natuurterreinen als SBB en PNH. Op een zinvolle manier zou het beperkte geld moeten worden besteed.

De **voorzitter** bedankt de heer Oldenkamp.

280 Zij stelt de Statenleden in de gelegenheid om vragen te stellen aan de sprekers die tot nu toe hun verhaal hebben gedaan.

Vragenronde:

285 De heer **Kohler** (FvD) heeft een vraag aan de heer Van Dalen. Inmiddels is een tweetal stuifduingebieden gevormd door de kap van bomen. Is studie gedaan naar welke bio diversiteit in het nieuwe gebied is ontstaan? Leven er nieuwe salamanders? Is de Witneus libelle terug?

290 De heer **Van Dalen** kan de vraag zelf niet beantwoorden. Hij wilde vandaag een ecooloog meenemen, maar die is vandaag ziek. Wellicht kan Staatsbosbeheer de vraag beantwoorden?
Mevrouw Bos meent dat het gaat over het gebied 'Buizerdvlak'. Daar vonden maatregelen plaats. Het klopt dat het zand over het fietspad stuift. PWN monitort het Buizerdvlak. Daarvan zijn gegevens. Voor het stuk bij het Baaknolbos is geen specifiek monitoringsprogramma opgezet. Het valt wel onder de algemene monitoring in het kader van SNL in het gebied. Er is geen specifieke monitoring
295 opgezet. Ook daar waar is geplagd, is een monitoringsprogramma opgezet. Daarvan zijn rapportages.

De heer **Kohler** (FvD) heeft ook een vraag aan de heer Engelbrecht. De heer Kohler zou er geen traan om laten als het Dr. van Steijnbos zou verdwijnen. Het is een dood stuk natuur. Wat is de mening
300 van de heer Engelbrecht: laten staan, vervangen of misschien toch grijze stuifduinen laten ontstaan?

De heer **Engelbrecht** legt uit dat zowel het Leeuwenkuilbos als het Dr. Van Steijnbos vrijwel dezelfde vegetatie en vogels plaats bieden. In beide bossen leven zeldzame paddenstoelen. De heer Engelbrecht kan een lijst aanleveren van zeldzame soorten paddenstoelen, die in het Dr. Van
305 Steijnbos groeien. Vogels en zeldzame planten worden weggehaald uit hun habitat wanneer bossen worden gekapt. Het laatste levert een rare negatieve bijdrage aan de bio diversiteit.

De heer **Kohler** (FvD) informeert naar het ijkpunt voor het herstel van natuurwaarden van de bio diversiteit? Met het herstel van de grijze duinen wil Staatsbosbeheer de periode van voor de
310 bebossing vanaf 1920 terug. In die tijd had Schoorl met een monotone gebied te maken. Wordt nu teruggegaan naar een soort nieuwe monotonie?

Mevrouw **Bos** legt uit dat de situatie van toen niet vergelijkbaar is met de huidige situatie, alleen al vanwege de hogere stikstof depositie. Daardoor is er een andere dynamiek in de duinen.
315 Staatsbosbeheer wil niet terug naar een situatie van jaren geleden. Binnen de huidige setting en kaders wil Staatsbosbeheer natuurherstelmaatregelen uitvoeren. Staatsbosbeheer wil niet helemaal terug naar kale, stuivende duinen, maar ze wil op een aantal plekken meer ruimte creëren voor open duinnatuur en ook een gedeelte duindynamiek herstellen. Het mechanisme is dat juist door die duindynamiek typische duinnatuurtypen het kunnen volhouden, ondanks de hoge stikstof depositie.
320 Daarmee krijg je geen monotone duinvlakte in heel Schoorl, maar juist meer diversiteit. Het is zeker niet de bedoeling van Staatsbosbeheer om het gebied kaal te maken en een monotone zandvlakte te creëren.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wil graag een vraag stellen aan de heer Oldenkamp. Hij stelt dat de
325 kwaliteit van het bosbeheer zwaar achtergesteld is bij de plannen, die er later overheen zijn gegaan. Bedoelt de heer Oldenkamp hiermee dat hij de N2000 doelen niet onderschrijft en dat die aangepast zouden moeten worden?

De heer **Oldenkamp** antwoordt dat doelen van N2000 bruikbaar zijn. Dat waren ze in het verleden
330 ook al. De 'parels' van terreinen die nog te beheren zijn, zijn bekend in Nederland. Dat wat met
N2000 bereikt moet worden, zou gezien moeten worden als onderdeel van het gehele terrein
beheer. Bossen veranderen in de tijd. Het soort habitattypen dat N2000 voor ogen heeft, kunnen
voor een deel ontstaan op plekken in het normale terreinbeheer, maar niet altijd op dezelfde plek en
op hetzelfde moment. Dat is het grote verschil van visie tussen de heer Oldenkamp en de huidige
335 beheerders. Accepteer dat de natuur zichzelf wil ontwikkelen tot bossen. Er is zoveel meer goed bos
nodig. Bos moet zo worden beheerd dat het oud kan worden. Dat is onvoldoende gebeurd in
Schoorl, maar ook op de Veluwe. De inspanningen die nu geleverd worden, zijn onvoldoende om dat
recht te zetten. Er wordt niet gekapt om de groei van het bestaande bos te verbeteren.
Klimaatbossen leveren alleen kreupelhout op. De groei van bossen is overal zo dalende, dat de
340 bijdrage van bossen aan het klimaatprobleem achteruit holt.
Nodig zijn bossen die goed verzorgd worden, die oud kunnen worden, met bomen met dikke
stammen. geen takhout of wortels voor brandhout.

Mevrouw **Alberts** (SP) hoorde mevrouw Bos zeggen dat uitzaaien van dennen moet worden tegen
345 gegaan. Moet daarvoor worden gekapt, of kan worden volstaan met elke 3 jaar kleine planten
uittrekken?

Mevrouw **Bos** licht toe dat het uittrekken al gebeurt. Achter de bossen ligt een groot heideveld. In die
heideterreinen en in de grijze duinen komen jonge boompjes op. Vrijwilligers en Staatsbosbeheer
350 trekken die uit. Het is vechten tegen de bierkaai. Kappen van bossen voorkomt uitzaaiing. Het is
geen hoofdreden. De hoofdreden voor boskap is dat er meer winddynamiek ontstaat en ruimte voor
open duintypen.

Mevrouw **Alberts** (SP) begrijpt uit het antwoord dat het uittrekken arbeidsintensief is. Is er te weinig
355 geld om het gebied te beheren?

Mevrouw **Bos** antwoordt ontkennend. Het gaat om het herstellen van natuurlijk gebied waar de
dynamiek zodanig is dat zo min mogelijk hoeft te worden ingegrepen. Gezocht wordt naar een
manier, waarmee processen op gang kunnen worden gebracht, waardoor het duinsysteem in stand
360 wordt gehouden zonder dat de mens steeds hoeft in te grijpen. Het gebied moet zichzelf redden.

Mevrouw **Alberts** (SP) veronderstelt dat dit een druppel op de gloeiende plaat is met de huidige
klimaatomstandigheden. Zij vraagt zich nog af waar de vogels uit het te kappen bos naar toe gaan.

365 Mevrouw **Bos** vertelt dat al meerdere maatregelen zijn uitgevoerd. Uit monitoring blijkt dat
natuurherstel plaatsvindt, ondanks de hoge stikstofdepositie. Staatsbosbeheer heeft er vertrouwen in
dat de maatregelen helpen en dat het geen druppel op de gloeiende plaat is.
De vogels uit beide bossen zijn geteld. De aangetroffen oude nesten van een havik en een buizerd
waren de afgelopen jaren niet bewoond. Niet alle bos wordt gekapt. Na de uitvoering van de eerste
370 maatregel blijft bijna 900 ha over. Er is plek voor de vogels om zich elders te vestigen. De
maatregelen zijn, ter toetsing, voorgelegd aan de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Daarop
kwam een positief antwoord. Sommige soorten in het bos worden benadeeld, maar uiteindelijk gaat
het om een duurzame instandhouding van al deze soorten. Binnen het gebied in Schoorl is daar
mogelijkheid toe.

375

De heer **Cardol** (GL) is benieuwd naar de bijdragen van de resterende sprekers. Mogelijk komen daar antwoorden op vragen uit naar voren.

Er ligt een afspraak tussen Provincie Noord-Holland en Staatsbosbeheer. De eerste fase vindt plaats. Voor Fredriksbrink is de afspraak: ja, mits en voor Baaknolbos geldt: Nee, tenzij. Intussen wordt
380 geëvalueerd en gemonitord. Wat valt er tussentijds, in de opvolging van de fases, te evalueren en monitoren? Het zijn korte periodes (6 jaar), die er tussen liggen. Hoe kan worden bepaald hoe de volgende fases eruit gaan zien? De heer Cardol wil strikt naar een situatie toe, waarin op geen enkele manier al besluiten worden genomen over volgende fases, voordat er meer duidelijk is over de effecten van de maatregelen.

385

De heer **Van Dalen** constateert dat er nog verwarring is over de afspraak voor het Baaknolbos. De verwachting is dat de N2000-opgave kan worden gerealiseerd met behoud van het Baaknolbos. Daarbij wordt een slag om de arm gehouden. Als na lange tijd blijkt dat de N2000-doelen niet behaald worden, dan wil je nu niet toegezegd hebben dat het Baaknolbos nooit zal worden gekapt.
390 Monitoren, kort na het treffen van maatregelen, is lastig. Er zal ook sprake zijn van soortenmonitoring. Er komt een nieuwe meting van het gebied (kwaliteit). De verstuuving wordt in de gaten gehouden. Op dit moment wordt gewerkt aan een monitoring- en evaluatieplan. Wanneer welk besluit genomen kan worden, is nog niet duidelijk. Voor het Frederiksbos staat nu 2022/2023. Gedeputeerde Staten kan alleen besluiten nemen op basis van goede informatie en de nieuwe
395 gegevens.

De heer **Cardol** (GL) constateert dat nog niets is gezegd over het veiligheidsaspect van de duinen. Graag hoort spreker meer over het robuuster maken van de duinen vanwege de zeespiegelstijging.

400 De heer **Bolkestein** (VVD) informeert naar de taak van Provincie Noord-Holland. Is er een technisch verschil van mening over de vraag of boskap nu wel of geen effect heeft, of betreft het een politieke of beleidskeuze? Wat kunnen Provincie Noord-Holland en Staatsbosbeheer doen om de ruis over het effect van de maatregel weg te nemen? Zijn er gesprekken gevoerd met initiatiefnemers? Wat is het beleid waaraan Provinciale Staten kunnen toetsen? Is het alleen een instandhoudingsdoelstelling van
405 N2000 of gaat het ook om doelstellingen op het gebied van recreatie en beleving?

De heer **Van Dalen** vertelt dat Provincie Noord-Holland, samen met Staatsbosbeheer, probeert zo helder mogelijk te communiceren over de plannen. Binnen Staatsbosbeheer is een participatiegroep die de plannen samen met de omgeving samenstelden.

410 Over het beleid zegt spreker dat binnen het N2000 beheerplan ook andere aspecten dan natuur zijn meegewogen. Wat voor gebied is het, welke activiteiten vinden er plaats en hoe past dat binnen het geheel? Deze maatregelen zijn in het plan opgenomen. Dat plan is in 2017 vastgesteld. Een beheerplan omvat zes jaren. In 2023 moet er een nieuw beheerplan worden vastgesteld. Dan zullen opnieuw keuzes worden gemaakt.

415 Provincie Noord-Holland was niet de opsteller van het beheerplan. Er was een inspraakgroep. Het plan lag ter inzage. De wet regelt dat het aan Gedeputeerde Staten is om maatregelen vast te stellen, die nodig zijn voor het behalen van de doelen. Het is aan Gedeputeerde Staten om een mening over de doelen te vormen. De omgeving wordt daarbij wel betrokken.

420 De heer **Klein** (CU) heeft een vraag aan de heer Van Beusekom. Laatstgenoemde vertelde dat er een samenhang is tussen de plannen van Staatsbosbeheer en het PAS- en subsidiebeleid. Kan de heer Van Beusekom toelichten welke subsidies op welke manier zorgen voor perverse prikkels?

De heer **Van Beusekom** antwoordt dat het om een aantal subsidies gaat. Alle beheerders krijgen voor hun terreinen een SNL-subsidie van de provincie. Die subsidie is genormeerd op basis van het type terrein. Het bestaande bos krijgt weinig SNL-subsidie. Voor andere typen natuur, bijvoorbeeld voor duin, ligt de subsidie aanzienlijk hoger. Als bos wordt omgevormd tot duin of ander natuurgebied dan wordt netto meer subsidie voor die terreinen ontvangen.

Dan is er de subsidie op biomassa stook. Die maakt dat de verkoop van biomassa zeer lucratief is. Dat prikkelt om meer biomassa te produceren.

Bij interruptie merkt de heer **Klein** (CU) op dat mevrouw Bos heeft aangegeven dat het beheer meer kost dan dat het hout oplevert.

De heer **Van Beusekom** trekt die mededeling in twijfel.

De heer **Zoon** (PvdD) heeft ook een vraag aan de heer Van Beusekom. De heer Van Dalen sprak over de slechte staat van natuur. De heer Van Beusekom noemt verzuring en bemesting als oorzaken en mevrouw Bos noemde de stikstofdepositie. Te verwachten valt dat herstelmaatregelen moeten worden genomen. In hoeverre hebben herstelmaatregelen nut als geen bronmaatregelen worden getroffen?

De heer Van Beusekom spreekt van een oud probleem. Dertig jaar geleden is daarvoor de Organisatie Natuur Herstel (ONH) opgezet. De insteek was dat de natuur hard achteruit ging door verzuring. Dat kan uiteindelijk alleen worden opgelost door maatregelen aan de bron. Tussentijds moeten bedreigde ecosystemen en bedreigde soorten overeind worden gehouden totdat de bron gericht maatregel effectief is. Toen werden dat effectgerichte maatregelen genoemd. Die waren redelijk succesvol, de laatste tientallen jaren. Natuurherstel heeft in veel gevallen veel opgeleverd, maar het is uiteindelijk niet voldoende. Iedereen is zich er inmiddels van bewust hoe ernstig de deposities zijn. Dat is altijd onderschat.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of er jurisprudentie in Nederland of Europa is waar iets dergelijks speelde? Wat is in dat geval gedaan?

De heer **Oldenkamp** herinnert zich één geval in het Mastbos in Breda. Daar is het gelukt om, met omwonenden en ook met een expertmeeting, een nieuw plan te maken voor een indrukwekkend dennenveld.

Om de groei van oud bos te bevorderen moet worden gedund. Actiegroepen zijn her en der. Juridisch gezien heeft actie weinig kans van slagen. Als er regels zijn gemaakt, dan heeft men zich daaraan te houden. Daardoor komt de overheid er regelmatig mee weg.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) heeft een vraag aan de heer Van Dalen. De laatste vertelde dat de duinen dichtgroeien. De hele planeet wordt groener. De Sahara nam af in groei. Waarom hebben mensen een hekel aan groei van de natuur. Waarom laten we de natuur niet gewoon haar gang gaan? Meerdere malen is gesproken over stikstofdepositie. De provincie heeft voornamelijk wind uit westelijke richting. Hoe is de depositie gemeten? Welk deel van stikstofverbindingen in de atmosfeer zijn natuurlijk en welke van menselijke oorsprong?

Mevrouw **Bos** kan op de laatste vraag geen antwoord. Dat gaat buiten haar kennisveld.

De heer **Van Dalen** beaamt dat het dichtgroeien een natuurlijk proces is. In de Schoorlse Duinen is door menselijk handelen een situatie ontstaan waardoor er windschermen staan op een bepaalde plek. Daardoor komt het type duin erachter vol te staan met dennenbomen. Als de natuur haar gang kan blijven gaan dan ontstaat er een heel monotoon natuurlandschap. Er is gekozen voor bio
475 diversiteit en een open en dicht landschap. Dat betekent niet dat plekken worden aangewezen. Bij voorkeur wordt het systeem zodanig hersteld waardoor dynamiek en variatie terugkomen.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) is van mening dat er geen natuur is in dit land, behoudens de Noordzee. Feitelijk is het gewoon een kwestie van tuinieren.

480 De heer Van Dalen zou hetgeen waarnaar wordt gestreefd geen tuinieren willen noemen. Voordat het PAS er was, was er al een stikstofdepositie gaande. Dit was een N2000 herstelmaatregel. Toen werd het een PAS-maatregel en nu heet het weer een N2000-maatregel. Ook al zou de depositie morgen op een niveau zijn dat het gezond is voor dat duin, dan nog steeds zou het bos
485 verwijderd moeten worden voor de toevoeging van wind, zand en zout aan het achterliggende gebied. Daar is stikstofdepositie in zoverre niet relevant.

De **voorzitter** last een pauze in van 15.00 tot 15.20 uur.

490 PAUZE

De **voorzitter** heropent de expertmeeting en geeft het woord aan de laatste drie sprekers. Allereerst zal spreken de heer Mark Jansen, die op verzoek van de commissie NLG is uitgenodigd. Hij is consulent Bloemendaal Kennemerduinen van Stichting Duinbehoud.

495 De heer **Jansen** is sinds 1976 betrokken bij Stichting Duinbehoud. In de loop der tijd hield hij zich bezig met beleidsontwikkeling specifiek voor de duinen als uitwerking van het Natuurbeleidsplan. De heer Jansen was betrokken bij diverse herstelprojecten in en rond het duingebied. Zelf beheert hij een stuk duingebied, de Kennemerduinen.

500 De heer Jansen gaat terug naar de oorsprong van het natuurbeleid in Nederland, dat is ontstaan in de jaren 70 en 80. Ruimtelijke Ordening kwam tot stand in Nederland. Toen was het uitgangspunt dat ruimte in Nederland netjes moest worden verdeeld, zodat elke functie een plekje krijgt. Natuurgebieden zijn bedoeld als leefgebied voor planten en dieren. We zijn als mensen te gast. (Zie Nederlands Natuurbeleidsplan van 1990 en de Natuurbeschermingswet.)

505 In 1992 zijn de Europese habitatrichtlijnen vastgelegd. Die stukken die onder N2000 vallen, zijn bedoeld al leefgebied voor planten en dieren. Die gebieden moeten optimaal worden ingericht voor die planten en dieren.

Op grond van de habitatrichtlijnen is een uitwerking gemaakt met verschillende deelgebieden. De kwaliteit en bijbehorend beheer zijn geïnventariseerd. Daaruit is gebleken dat het in Nederland
510 behoorlijk slecht gesteld is met de natuur. Sinds 1990 zijn veel herstelmaatregelen doorgevoerd in het duingebied.

De heer Jansen was betrokken bij maatregelen die ervoor zorgen dat natuur en kustveiligheid samen kunnen gaan, bij maai- en begrazingbeheer in het duingebied en het herstel van bosgebieden. Naast weerstand tegen omvorming van bosgebieden zijn er ook veel enthousiaste vrijwilligers die zich
515 actief inzetten voor een beter bosbeheer in het duingebied.

In de jaren negentig was de constatering dat het bijzonder slecht gesteld is met de duinen van Schoorl. Staatsbosbeheer schreef een beheerplan. Uit die analyse is gebleken dat de belangrijkste oorzaak van de slechte staat van instandhouding van het duingebied van Schoorl is gelegen in het

feit dat in het verleden meer dan 900 hectare naaldbos is aangeplant. Daardoor verdween ook 900 hectare van het oorspronkelijke duingebied.

In het verleden waren er diverse gebruiken van het duingebied, ten koste van de natuur. In de negentiende eeuw was er sprake van overbegrazing en over exploitatie van het duingebied.

Een van de basisprincipes vanuit wetenschappelijk oogpunt is dat natuur daar wordt gerealiseerd waar het van nature thuishoort. Essentieel is dat daarbij wordt gekeken naar de ondergrond en het bodemtype. Welke milieumomstandigheden zijn er? Is er zee-invloed? Welke vochtgehalten en welke waterhuishouding zijn aanwezig? Wanneer al die randvoorwaarden worden meegenomen dan kan nauwkeurig worden bepaald welk type natuur daar thuishoort. De beste manier om bio diversiteit hoog te houden is om ervoor te zorgen dat natuur wordt gerealiseerd, die op die plek thuishoort.

Ga dus geen naaldbos exploiteren in een duingebied, want daar hoort het niet thuis.

Het beheerplan N2000 van Staatsbosbeheer heeft een herstel van 15% van het naaldbos dat is aangeplant als doelstelling. De heer Jansen vindt dat erg mager. Hij zou graag een stapje verder willen gaan, maar daarvoor is nog geen draagvlak. Denkend vanuit de vraag wat goed is voor planten en dieren die thuishoren in duingebied dan moet een stap verder worden gegaan met de omvorming van naaldbos.

De heer Jansen gaat nader in op de maatschappelijke weerstand. Hij leerde dat mensen niet tegen diverse soorten natuur. De waardering van open duingebied scoort heel hoog. Weerstand is veelal gericht tegen verandering. Daarom is het heel belangrijk om met een goede uitleg te komen bij natuurherstel.

Provincie Noord-Holland vervult een belangrijke rol in het uitgangspunt dat natuur wordt ontwikkeld, daar waar het thuishoort. In de jaren 90 nam de provincie het stokje over van het Rijk, om zich verantwoordelijk te voelen voor natuurbeheer. Dat houdt in dat de Habitatrictlijndoelstellingen echt moeten worden gerealiseerd

De **voorzitter** bedankt de heer Jansen.

Vervolgens is het woord aan de heer Jacob Vis, bosbouwer en auteur van novellen. De heer Vis is uitgenodigd op verzoek van de indieners van het burgerinitiatief.

De heer **Vis** constateert dat de provincie op de drempel staat van een onherstelbare fout, namelijk het slopen van een bos in de Schoorlse Duinen. Het bos in Schoorl is sprookjesachtig, dat moet worden gekoesterd en beschermd tegen alle kwaad.

De heer Vis dacht na over een oplossing. Hij komt daarop dadelijk terug.

Waarom is bos zo bijzonder? Volgens ecologen is het vooral een productiebos. Het bos bestaat uit zwarte pijnbomen, die van oorsprong uit Corsica komen. De stichters van het bos hebben in de jaren 20 geprobeerd een geschikte boomsoort te gebruiken. Die inheemse soorten lieten het afweten.

Destijds was het duingebied een stuivende zandvlakte. Een bos planten was noodzakelijk om het stuifzand te beteugelen. Het exotenverhaal van ecologen is inconsequent. Hoe kan bezwaar worden gemaakt tegen exoten als exotische dieren, zoals Schotse Hooglanders, Poolse Konikpaarden en Noorse Fjordenpaarden en Chinese herten worden losgelaten in het reservaat?

De heer Vis leerde het bos kennen in 1998, vanwege zijn opdracht voor bosbeheer, nadat forse dunningen waren uitgevoerd. Hij begeleidde bosexkursies. Laat nu het bos dat bezoekers in vervoering bracht op de lijst van eerst te kappen bomen staan. De heer Vis vindt dat onbegrijpelijk. Die bomen betekenen zoveel. De heer Vis stelt de Statenleden voor, voordat Gedeputeerde Staten een besluit nemen, om ter plaatse te komen kijken in het Schoorlse bos, zonder ecologen en boswachters. Men zal tot inzicht komen.

Tenslotte komt de heer Vis met een oplossing. In 1987 speelde een conflict tussen Staatsbosbeheer en de omgeving over het beheer van rietland in De Weerribben. Het advies aan Staatsbosbeheer was om van De Weerribben een goed functionerend natuureservaat te maken en om het vertrouwen van de bevolking te herstellen. De burgers in Schoorl protesteren op een ingetogen manier tegen het kapplan. Als straks de bulldozers oprukken om bomen te vernietigen, dan moet men er niet van opkijken als actievoerders voor de machines zullen gaan staan. Dit kan worden voorkomen door te kiezen voor de oplossing die ook voor De Weerribben is gekozen.

De heer Vis stelt het volgende voor: Schort de boskap 10 jaar op en geef Staatsbosbeheer opdracht een bosverjonging in gang te zetten. Herstel het vertrouwen van de burger. Na die 10 jaar kan alsnog worden besloten of het bos moet worden gekapt of dat het wordt gehandhaafd. De heer Vis wil zijn voorstel met genoeg uitschrijven.

De **voorzitter** geeft het woord aan de laatste spreker. Mevrouw Annemieke Kooijman, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam is hier op voordracht van de commissie. Zij is lid van Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN).

Mevrouw **Kooijman** verzorgt een presentatie "Biodiversiteit in de Schoorl"
Spreekster is sinds lange tijd lid van de Deskundigen voor Duin en Kust, vroeger Effectgerichte maatregelen, ooit opgericht door de heer Van Beusekom, zoals door hem gememoreerd.
Tegenwoordig heet het OBN. Het team is al sinds de jaren negentig bezig met het herstel van de duinen. Naast duinen weet mevrouw Kooijman ook veel van bossen.
Over de Schoorlse Duinen speelt een verwarrende discussie. Het komt bij iedereen uiteindelijk neer op liefde voor de natuur. Het gaat dan weer over de bomen en bossen, dan weer over klimaatverandering. Het gaat in dit geval vooral ook over biodiversiteit in N2000-gebied. De duingraslanden zijn soortenrijke habitats. Paddenstoelen zijn een belangrijk onderdeel van grijze duinen. Biodiversiteit op paddenstoelen beperkt zich niet tot dennenbossen. Er zijn veel vogels en vlinders kenmerkend voor het open duinlandschap. In Nederland is weinig natuurlijk landschap. Juist in de duinen is er wel degelijk nog heel veel natuur. In de duingebieden zijn nog veel natuurlijke gradiënten te vinden en zeker in grote duingebieden als Schoorl. Bos hoort er van nature bij maar dan vooral aan de oostkant, aan de binnenduinrand en niet dicht bij de zeereep. Binnen de duinen en binnen N2000 is sprake van prioritaire habitats, die extra beschermd zijn. Dat zijn grijze duinen en duinheiden.
Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid met name voor de duinen. Het beschermen van de grijze duinen is een Nederlandse taak in Europa. Er bestaan twee soorten duingraslanden: kalkrijke en kalkarme grijze duinen. In Schoorl zijn alle duinzones in principe aanwezig. In Schoorl bestaat de helft van het duingebied uit bos. Dat is meer dan in andere duingebieden.
De grijze duinen en duinheiden in Schoorl zijn er slecht aan toe. Er is sprake van een slechte staat van instandhouding, onder meer vanwege een te hoge stikstofdepositie. Dat is met name een probleem voor de grijze duinen. Het PAS bestaat niet meer, maar de problemen zijn niet weg. Ook bij een verwachte depositiedaling bevinden de kalkarme grijze duinen zich nog steeds in een gevarezone. Datzelfde geldt voor duinheiden.
Stikstof depositie is op zichzelf een moeilijk dossier. De modellen gaven eerder een veel lagere depositie voor de kust aan dan in werkelijkheid door het RIVM werd gemeten. De duinbeheerders werden gevraagd om nader onderzoek. Er volgde een aanpassing in het stikstofmodel, geïnitieerd door het RIVM. Er is een hogere depositie langs de kust dan gedacht. Dat komt door het stikstofrijke kustwater. Daaraan kan niet veel worden gedaan. De huidige stikstofdepositie komt uit op 15 kg per hectare per jaar.

De kalkrijke grijze duinen zijn minder gevoelig voor stikstofdepositie dan kalkarme duinen. Het is van belang om te zorgen voor meer kalkrijke grijze duinen. Dat kan worden bereikt door toe te staan dat er meer verstuiving is in die zone waar men kalkrijke grijze duinen kan tegenkomen. In de duinen is dat relatief makkelijk te bewerkstelligen, omdat de natuurlijke processen daar al zijn. Er is veel wind, waardoor die verstuiving op gang kan komen. Op de Waddeneilanden is onderzoek gedaan naar begrazing. Alleen begrazing is niet genoeg. Verstuiving zorgt voor een afname van de gevoeligheid van de duinen ten aanzien van stikstofdepositie. Voor die verstuiving is wind nodig. Dan staan de bosjes in de weg. De windrichting komt voor het grootste deel van de tijd uit het Zuidwesten en ook wel uit het Noordwesten. Per saldo is de strook tussen de bosjes slechts voor een deel beschikbaar voor verstuiving. Voor herstel van natuurlijke processen zijn die kleine bosjes een groot obstakel. Verstuivingen lopen niet meer uit de hand in Nederland. Het is moeilijker om in kalkrijke duinen de verstuivingsprocessen aan de gang te houden. Het is dus belangrijk dat alle obstakels worden weggeruimd.

Heeft het weghalen van de bosjes zin? In het Amsterdamse Waterleidingengebied is in 2014, langs de Oude Hazeveldweg, een dennenbos weggehaald. Het stuift daar al wel. In de Tonnenbrink is in 2001 een proef gedaan met omvorming.

Laat men het dennenbos staan dan heeft dat zeker geen positief effect op biodiversiteit. Alleen boskap en verder niets, dat heeft ook geen zin. Wanneer het bos wordt gekapt, de wortels worden verwijderd, net als de bovengrond, –zoals de bedoeling is in Schoorl–, dan is dat positief. Dat leidt tot meerdere soorten kalkrijke graslanden en het stuit de vergrassing in alle duingebieden.

De **voorzitter** bedankt mevrouw Kooijman en stelt de Statenleden en duo-commissieleden in de gelegenheid om vragen te stellen.

Vragenronde:

De heer **Kohler** (FvD) zegt dat zandsuppletie, die Rijkswaterstaat elke vijf jaar laat aanbrengen op de kustduinen invloed heeft op de chemische structuur van het duingebied. Verandering van die structuur heeft tot gevolg dat insecten en slakken daaronder lijden. De te treffen maatregelen brengen ook onvoorziene en ongewenste effecten met zich mee.

De heer **Jansen** legt uit dat Rijkswaterstaat al vanaf de jaren 80 nadenkt over de beste manier van afstemmen van kustveiligheid met andere belangen, zoals strandrecreatie, Noordzeevervisserij en de natuurbelangen in het duingebied. Het beleid van Rijkswaterstaat is innovatief. Inmiddels is een techniek ontwikkeld waarbij het zand in zee wordt gelegd en de natuur het zand verspreidt. Daarnaast is een techniek ontwikkeld die wordt gecombineerd met voornoemde zandbanken.

Rijkswaterstaat is voortdurend bezig om vernieuwend op te treden. Er lopen uitgebreide monitoringsprogramma's. Die hebben onder andere betrekking op de effecten op de natuur, zowel de duinnatuur als de onderwaternatuur in de Noordzee. Het beleid wordt steeds aangescherpt om met alle belangen rekening te houden. Veiligheid blijft voorop staan.

Sinds 1980 is meer kennis ontwikkeld, met name over dynamisch kustbeheer. Waterschappen en Rijkswaterstaat leerden dat gaten in de zeewering best gunstig kunnen zijn. Suppletiezand dat op het strand terecht komt stuift het duingebied in. De duinen kunnen op die manier meegroeien met de zeespiegelstijging. Zandverstuivingen moeten enerzijds bestreden worden, omdat ze overlast veroorzaken. Anderzijds kunnen ze nuttig zijn voor de veiligheid en natuurontwikkeling.

Mevrouw **Alberts** (SP) vraagt of overwogen is om over te gaan tot het verspreiden van kalk.

De heer **Jansen** antwoordt dat dit een overweging is geweest in onderzoek en beleid. Toch is vanuit het beleid dat vanaf de jaren negentig ontwikkeld is, steeds de insteek is geweest om zoveel
665 mogelijk gebruik te maken van natuurlijk processen om de natuur een handje te helpen, zoals het toestaan van verstuing in duingebied. Kalk wordt op natuurlijke wijze verspreid over het duingebied.

De heer **Engelbrecht** zegt dat het feit dat er kalkarme duinen zijn in Schoorl juist een bijzondere
670 biotoop oplevert. Het overpoederen met kalkrijk zand betekent dat in Schoorl veel soorten zullen verdwijnen.

Mevrouw **Kooijman** vult aan de constatering van de heer Engelbrecht juist is, maar anderzijds is er ook een gradiënt tussen kalkrijke duinen, ten zuiden van Bergen aan Zee. De zeereep is niet zo
675 kalkrijk als duin, maar het zorgt binnen de Schoorlse Duinen voor een gradiënt van kalkrijke duinen aan de zeereep naar kalkarme duinen verder naar het binnenland.

Mevrouw **Strens** (D66) is benieuwd of de natuurherstelmaatregelen voldoende zijn. Is ervaring
opgedaan met de tijd waarop effect zichtbaar is?

680 De heer **Jansen** legt uit dat het tijdsaspect in natuurlijk duingebied moeilijk in te schatten is. Soms is binnen een tot twee jaar al een vorm van herstel zichtbaar en ontstaat binnen vijf jaar een schitterend natuurgebied. In andere situaties blijft er tien jaar lang sprake van een kale zandvlakte. Het is sterk afhankelijk van de dynamiek ter plekke hoe hard ontwikkelingen gaan. Bosomvorming,
685 naaldbos naar grijs duin vraagt zeker om een termijn van tien tot twintig jaar voordat een mooi, divers eindstadium ontstaat. Het zijn lange processen, die veel tijd kosten.

De heer **Engelbrecht** las in het beheerplan voor het duinreservaat dat het volgens PWN tachtig tot honderd jaar kan duren voor de beoogde natuur zich heeft ontwikkeld.

690 Mevrouw **Kooijman** vertelt dat de ervaring in de Amsterdamse Waterleidingen duinen is dat er binnen vijftien jaar een goed ontwikkeld kalkrijk grijs duin is.

Mevrouw **Koning** (CDA) begrijpt dat een aantal geen kalkrijke duinen wil, althans niet op de
695 voorgestelde manier. Hoe kunnen dan toch de N2000 doelen worden behaald?

Voor de heer **Jansen** is het uitgangspunt dat getracht wordt een natuurlijke situatie te creëren, zodat op natuurlijke wijze een nieuwe duinvegetatie kan ontstaan. De Schoorlse Duinen zijn van nature kalkarm. Effectgerichte maatregelen kunnen hier en daar verstuingen toelaten om de dynamiek
700 weer op gang te krijgen. Het eindstadium voor Schoorl is een kalkarm duingebied. Verstuing van kalkrijk zand kan daar behulpzaam bij zijn.

De N2000 doelstellingen zijn strikt genomen niet gekwantificeerd. De doelstellingen spreken uit dat bepaalde typen natuur worden gehandhaafd en gestimuleerd. Voor grijs duin geldt een
uitbreidingsdoelstelling die niet gekwantificeerd is. Het is een gekwalificeerde doelstelling. Enige
705 vooruitgang in het behalen van de doelstelling voor grijs duin kan worden gerealiseerd door de omvorming van naaldbos.

De heer **Klein** (CU) meent dat ook één van de doelen is om het kalkarme grijze duin uit te breiden.

710 In hoeverre staat de verstuiving van kalkrijk zand haaks op het doel om kalkarme grijze duinen uit te breiden?

Mevrouw **Kooijman** licht toe dat het zand in Schoorl kalkarm is. Al snel gaan kalkrijke duinen over in kalkarme duinen. Juist in dat tussenstadium zitten er nog weinig organische stoffen in de bodem. Het **pH-gehalte** van de bodem is nog relatief hoog. De **IP**-beschikbaarheid is dan ook relatief laag.
715 Dat is nog steeds een gunstige situatie ten opzichte van een hoge stikstofdepositie. Die staat de uitbreiding van de kalkarme grijze duinen niet in de weg.

De heer **Bolkestein** (VVD) vraagt hoe de uitbreiding van de instandhoudingsdoelstelling tot stand? Door wie en wanneer is de doelstelling geformuleerd? Op welke manier vinden die afwegingen plaats
720 ten opzichte van andere interesses die mensen hebben?

De heer **Van Dalen** komt hier donderdag in de technische briefing nader op terug. Op basis van het Aanwijzingsbesluit van alle N2000-gebieden is een landelijke opgave geformuleerd. (naar welke natuurwaarden wordt gestreefd?) Vervolgens wordt per gebied bekeken
725 wat daar te realiseren valt. Dat is vastgesteld in N2000 beheerplannen.

Voor bomen bestaat ook een instandhoudingsdoelstelling. Voor duinbos in Schoorl is een behoud opgenomen. Dennenbossen zijn voor duinen niet gekwalificeerd als habitat in het kader van N2000. Het gebied gaat om de natuur, met daarnaast medegebruik.
730

De heer **Van Tiggelen** heeft een vraag aan de heer Vis. De heer Vis sprak over de Zwarte den. Die bomen zijn destijds toch geplant ten behoeve van de kolenmijnen in Limburg? Mooie rechte stammen en een waarschuwend krakend geluid.

735 De heer **Vis** legt uit dat de enige reden voor aanplant van de Zwarte den was dat andere soorten het niet volhielden in de barre omstandigheden. De Zwarte den deed het wel onder barre omstandigheden. De hoofdzaak was het vasthouden van zand.

De heer **Cardol** (GL) zegt dat de discussie vaak gaat over welke natuur men op welke plek wenst. Natuur moet daar worden ontwikkeld waar het thuishoort. Het gaat toch om een verbetering van een
740 natuurlijk systeem. Is het voor het herstel van de natuurlijke dynamiek in de Schoorlse Duinen belangrijk dat die verstuiving weer op gang komt en dat de twee bosjes, die de verstuiving tegenhouden worden weggehaald? Wordt met het weghalen van die twee bosjes een stuk natuurlijke dynamiek hersteld?

745 De heer **Jansen** antwoordt dat dit één kant van het verhaal is. De andere kant van het verhaal is: Wil je natuur herstellen die op die plek thuishoort, dan moet worden teruggedaan naar een maagdelijke situatie. Er wordt begonnen met kaal zand. Laat de natuur zelf bepalen welke natuur thuishoort op die plek.

750 De heer **Cardol** veronderstelt dat dit heel ingewikkeld is in een situatie met stikstofdepositie. De menselijke invloed kan niet worden uitgesloten.

De heer **Jansen** legt uit dat om die reden effectgerichte maatregelen worden genomen, zoals
755 begrazing of maaien. Natuur kan zichzelf heel goed herstellen.

De heer **Cardol** vraagt of het klopt dat als de gradiënt wordt hersteld dat dan ook een robuuste en stevige zeewering wordt gecreëerd.

760 De heer **Jansen** zegt dat de kustveiligheid bij Schoorl nooit in het geding is geweest en de komende 200 jaar ook niet zal komen. Het duingebied is zo breed en heeft een enorme buffercapaciteit, zelfs bij een zeespiegelstijging. De veiligheidsproblemen doen zich met name voor bij dunne kustvlakjes.

765 Mevrouw Kooijman beaamt dat er in Schoorl geen probleem is op het gebied van kustveiligheid. Als zand vanaf de zee en kust naar binnen stuift dan draagt dat bij aan een vergroting van de zandmassa. Daardoor kan worden meegegroeid met de stijgende zeespiegel. Onderzoek is net gestart. Provincie Noord-Holland is betrokken bij de Noordwest Natuurkerf. De eerste resultaten zijn positief. PWN heeft goede ervaringen met het maken van een kerf in de zeereep, waardoor het zand vanaf het strand naar binnen kan stromen.

770 De **voorzitter** constateert dat er geen vragen meer zijn.
De experts wordt nog de gelegenheid geboden voor een eventuele nabrander.

775 De heer **Oldenkamp** probeerde met zijn verhaal het volgende duidelijk te maken.
Er is een gebiedsvisie, een beheerplan met functies en kwaliteiten van natuur. De kwaliteiten die zijn gekoppeld aan bos variëren aan tijd en plaats. De kwaliteiten die zijn verbonden aan de habitatrichtlijnen zijn meer plaatsgebonden. Met de habitatrichtlijnen en N2000 is er een top down beweging gekomen. Het is opgelegd en niet afgewogen in het gebied, met de omgeving van het gebied.

780 Een andere procedure is de gebiedsvisie. Over de natuurkwaliteit zal de bevolking van Schoorl graag iets te zeggen willen hebben. Om de bevolking mee te krijgen zal de overheid meer haar best moeten doen en zal ze moeten kiezen voor een Bottom up benadering. Gebiedsinspraak is nodig.

785 De heer **Vis** heeft nog een toevoeging ten aanzien van stikstofdepositie. Hij stond aan de wieg van het gebruik van biomassa. Een boom neemt veel fijnstof op. Er is geen beter middel dan bomen om de lucht te filteren. Neem dat mee voordat u gaat slopen. Met de bomenkap wordt die bescherming weggehaald.

790 De heer **Jansen** zegt dat een beeld wordt geschetst alsof natuurbeleid in Nederland een top down benadering is, dat wordt bepaald door deskundigen en hoge heren. Stichting Duinbehoud bestaat uit vrijwilligers. De heer Jansen voelt zich als duinbeheerder, maar ook als vrijwilliger, zeer gehoord door de mensen die het beleid bepalen in Nederland. Natuurbeleid in Nederland is een Bottom up benadering. Iedereen heeft er in de jaren 80 over kunnen meepraten.

795 Bossen zijn niet het enige aspect dat CO2 vastleggen. De ontwikkeling van kwelders levert een CO2 vastlegging. Die CO2 vastlegging is achtmaal groter dan bij bossen. Ook andere vegetaties werken mee. Op dat punt moet genuanceerd worden nagedacht. Geef de natuur een kans.

800 De heer **Engelbrecht** hoort alleen maar dat Schoorlse Duinen niet deugen en op de schop moeten. Waarom moet het duin nog verder open? Bomenkap is een uitvloeisel van PAS-maatregelen en om de economie te stimuleren. Het is een top down proces. Mensen mogen geen bezwaar maken tegen beheerplannen. De burger wil graag meepraten.

De heer **Van Beusekom** vindt dat communicatie nog kan worden verbeterd. Voor de meeste toehoorders is het moeilijk om eruit te halen waar het om draait. De toelichting van mevrouw Kooijman is een wetenschappelijk goed verhaal. Is de dosering vanuit het natuurlijk proces van het

805 inwaaien van duinzand voldoende om het tekort in de grijze duinen aan te vullen? Als dat evident is en wanneer blijkt dat de bosjes die efficiency in de weg staan, dan weet men waarover men praat. Neem dat mee in de discussie.

810 Mevrouw **Kooijman** legt uit dat de buffercapaciteit in de duinen echt voldoende is. Nergens in de duinen is er sprake van een aluminiumprobleem. Dat komt omdat er meer mineralen in het zand aanwezig zijn, zelfs in het kalkarme zand, dan in binnenslandse stuifzanden en op de Veluwe. Het verstuiwen van kalkrijk zand heeft een positieve invloed op de buffercapaciteit, de verzuring en de gevoeligheid voor stikstofdepositie.

815 De **voorzitter** rondt de expertmeeting af.
Er is veel informatie uitgewisseld. Op donderdag 16 januari 2020 volgt een technische briefing. Daarnaast zal in de commissie NLG verder over het onderwerp worden gesproken.

820 De voorzitter bedankt iedereen die een bijdrage leverde aan de expertmeeting, Statenleden, toehoorders en de personen die de rondleiding in de Schoorlse Duinen verzorgden.

Sluiting 16.34 uur.

825

VALLEI EN OMGEVING

Foto: chips die veel CO₂ uitstoten....

In deze rubriek schrijven diverse medewerkers wekelijks over natuur op de Veluwe en in de Vallei. Vandaag een bijdrage van bosbouwdeskundige Leffert Oldenkamp

Natuur van nabij

De Gelderlander, Vallei editie, 05-10-2006

Hoe dwaas kun je zijn?

Op 1 november houden Wageningse instellingen als Probos, Wageningen Universiteit en Alterra een symposium in Ede om meer biomassa te benutten voor stadsverwarmingen, bedrijfsgebouwen en zwembaden. Ze worden gesteund door omliggende gemeenten die zich sterk maken om 'klimaatneutraal' te worden. Daarvoor zouden juist bestaande biomassacentrales moeten worden afgebroken.

Het heeft even geduurd, maar rapporten die biomassa als energiebron afkeuren, vliegen ons om de oren. Op de klimaatconferentie in Parijs werden enkele daarvan gepresenteerd. De Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen heeft in 2007 en 2015 op bezwaren gewezen. Louise Vet, directeur van het NIOO in Wageningen, heeft

gewaarschuwd dat biomassa beter voor andere doeleinden valt te gebruiken. Bovendien gaat via biomassa twee à drie maal zoveel CO₂ de lucht in als met aardgas en 10 tot 20 procent meer ten opzichte van steenkool. Als we minder CO₂ in de lucht willen, moeten we minder uitstoten. Het ombouwen van installaties op aardgas naar biomassa is derhalve het paard achter de wagen spannen. Bij het opstellen van het energieakkoord werd biomassa als groene brandstof bestempeld. Onbegrijpelijk, maar lucratief. Want er kwamen miljarden euro's aan subsidie beschikbaar. De vele instellingen en bedrijven die daarvan profiteren, gingen op zoek naar argumenten om biomassa toch als 'groen' te kunnen promoten. Parijs werd vergeten. Een veel gehoord argument is dat (alleen) CO₂ uit biomassa in een kringloop terugkeert in aanwas van bomen. Helaas een drogreden. Het maakt bomen niet uit welke bron (steenkool, aardgas, hout of olie) CO₂-moleculen levert. Bossen kunnen de overmaat aan moleculen al niet verwerken en de extra uitstoot via biomassa verergert die toestand. Wereldwijd verdwijnt bos en neemt de groei in het overblijvende bos sterk af. Door de gestegen, gesubsidieerde vraag naar biomassa gaat meer bos verloren. Daarmee neemt de houtaanwas (capaciteit voor vasthouden van CO₂) verder af. Bossen kunnen over tientallen jaren pas weer voor een 'kringloop' zorgen als wereldwijd jaarlijks veel bomen worden geplant. Ondertussen moeten we CO₂ terugdringen.

VALLEI EN OMGEVING

Foto: Een kapvlakte in de boswachterij Amerongen.

In deze rubriek schrijven diverse medewerkers wekelijks over natuur op de Veluwe en in de Vallei. Vandaag een bijdrage van bosbouwdeskundige Leffert Oldenkamp

Natuur van nabij

Uitleggen waarom je bomen kapt, blijft lastig

Bomen gaan plat om open landschappen te maken, maar ook als onderdeel van het beheer van het bos waarin ze staan.

Beheerders van bossen in de Vallei en op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug komen voor omwonenden maar al te vaak met confronterende overwegingen over de verzorging van het aan hen toevertrouwde bos. Soms betekent het een vorm van vernieling.

Voor de grotere terreinbeheerders kappen nog regelmatig aanzienlijke oppervlakten bos, om er vervolgens zogenaamde open cultuurlandschappen van te maken. Iets van vroeger dus. Die zijn, in het gunstigste geval, slechts met heel veel inspanningen en kosten open te houden. Maar dan nog worden het meestal niet de landschappen van vroeger. Omdat de omstandigheden van vroeger er niet meer zijn. Maar het bos is dan wel verdwenen. Ook als het karakter van het bos behouden moet blijven, is het kapbeleid niet altijd te volgen. De beheerders krijgen dan te maken met vragen of protesten van omwonenden. In de boswachterij

Amerongen speelde dat vorig jaar bij Staatsbosbeheer. Na overleg werd er minder heftig gekapt, maar Staatsbosbeheer had wel wat uit te leggen.

Nadat tientallen jaren niet voldoende jonge bomen waren geplant, kwam Staatsbosbeheer tot de ontdekking dat er in de toekomst te weinig inkomsten uit hout zijn. De achterstand zou met grote kapvlakten en daarna inplanten met jonge bomen in te halen zijn. Gelukkig had Staatsbosbeheer ook voorbeelden met meer nuance in petto. Het jonge bos staat er overigens nog niet.

Enige maanden geleden verscheen een artikel in De Gelderlander over de boswachter van het Amerongse bos (Utrechts Landschap) die uitleg zou gaan geven over voorgenomen kap. Het ging deze keer niet over noodzakelijke verjonging, maar over meer variatie. Volgens de boswachter is het bos te 'saai'.

Tja, dat hoort nu eenmaal bij een bepaalde periode in de bosontwikkeling. In dit geval moesten vooral bomen, die in de toekomst planken en balken leveren en die voor een langdurige opslag van CO₂ zorgen, worden verwijderd.

In onze regio zijn helaas te veel voorbeelden te vinden van plekken waar bossen lange tijd zonder bosbouwkundige of ecologische visie door de beheerder aan hun lot worden overgelaten en vervolgens op basis van willekeur worden opgeofferd. Zo dwing je omwonenden om te gaan protesteren.

Leffert Oldenkamp is bosbouwkundige

Na 100 jaar Staatsbosbeheer terug naar het begin

Medio december werden we in het NOS-Journaal opgeschrikt door beelden uit de bossen rond Nunspeet. Staatsbosbeheer wordt gedwongen meer bomen te kappen om inkomsten op peil te houden. Uit mijn loopbaan bij Staatsbosbeheer ken ik dergelijke beelden slechts na zware stormen of na het rooien van bossen om weer heide of zandvlakte te krijgen. Ik werd nieuwsgierig. Een dagje Speulderbos en wat telefoontjes naar collega's, die elders in de Vallei hadden gekeken, leverden een onbegrijpelijk beeld op. Nagenoeg totale kaalkap van zowel jonge als oude opstanden die verkoopbaar hout opleveren. Overal rode stippen, die door de blessers van Staatsbosbeheer op de bomen zijn aangebracht. In een eerdere column heb ik vakkundig bleswerk al eens verduidelijkt: het merken van te verwijderen bomen, waarbij de overgebleven opstand verder kan groeien in een gewenste richting. Maar wat ik nu aan rode stippen zag, behoefde geen vakmanschap. Alle rechte bomen hebben een stip gekregen. Na de velling zullen vlaktes ontstaan met een bostoeestand die enigszins vergelijkbaar is

met die van honderd jaar geleden. Toen begon Staatsbosbeheer met het herstel van woeste gronden. De kennis om in dergelijke woestenijen weer fatsoenlijk bos te krijgen, waar in de verre toekomst opnieuw waardevol hout kan worden gekapt, is ondertussen grotendeels verdwenen. Dat geldt overigens voor alle terrein behorende instanties. Er worden tegenwoordig maar al te vaak bossen aangepakt om een ander beeld te verkrijgen. Niet zozeer om feitelijk te beheeren. Wat bezielt Staatsbosbeheer? De bosontwikkeling wordt gestopt. De overmatige houtkap kan niet ineens door de markt worden verwerkt, waardoor houtprijzen dalen. De verwachte extra inkomsten worden dus niet gehaald. In het voorjaar van 2010 werd het eerste exemplaar van het handboek *Bosecologie en Bosbeheer* aan de directeur van Staatsbosbeheer uitgereikt. Een voortreffelijk initiatief van bosdeskundigen uit België en Nederland. Die directeur nodigde de auteurs van het boek uit gevraagd en ongevraagd de medewerkers van Staatsbosbeheer terzijde te staan. Opdat vakkennis weer op peil komt. Veel werk aan de winkel dus en het boek kan nu wel uit de verpakking worden gehaald.

Jonge beuken met een rode stip in het Speulderbos. foto **Leffert Oldenkamp**

Aan de leden van de Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid van de Provincie NH

Nota betreffende ons burgerinitiatief dat wordt besproken op 13 januari 2020, met informatie ter aanvulling op onze Aanbiedingsbrief

Opgesteld door: Marie-José Stoop, Dik Pruis en Jan Engelbregt

Motto: "You don't know what you've got till it's gone"

(Joni Mitchel, 1970)

Voorwoord

Ons burgerinitiatief gaat over het, door PWN beheerde, Noord-Hollands Duinreservaat en de, door SBB beheerde, Schoorlse Duinen. Beide beheerders hebben plannen voor grootschalige kap.

Wij vinden dat in deze tijd de oplossing van milieu- en klimaatproblemen prioriteit behoort te krijgen. Daar hoort planten van bomen bij als maatregel en dus zeker niet het kappen van bomen. Laat Noord Holland het goede signaal afgeven door de boskap te voorkomen.

In eerste instantie gaat het om het voorkomen van de kap van 15.000 bomen, maar in totaal gaat het om het stoppen van plannen voor de kap van honderdduizenden bomen.

U heeft onze 'aanbiedingsbrief' al eerder ontvangen. Daarin staan onze voornaamste argumenten tegen de boskap op een rij. De argumenten willen we in deze nota aanvullen, onderbouwen en voorzien van achtergrondinformatie.

Stichting ter behoud van het
Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied

Burgerinitiatief:

**STOP
de boskap**

**in de Schoorlse-
en Noord-
Kennemerduinen**

29 november 2019

Hoe zat het ook al weer?

1995: aankomst tot Staatsnatuursmonument
De "Schoorlse Duinen" bestaan uit een gevarieerd en
ongestort duinlandschap dat rijk is aan
landschappelijk zeer afwisselend is.

Het landschap verandert van west naar oost van de
zeerogedruide via een klein gebied met veel
met veldcomplexen naar een bosrijke
klimaatstrond.

boswachters stonden te huilen,
het leger werd ingeschakeld,
met maar een macht werd gebukt
ontwikkelen hebben. Samen met 500 eenheden
opgesteld en hebben halfjaarlijkse opschaling
om bomen te gaan herplanten.

• waarom dat 1000 opent niet meer macht of wilde
herplanten?

• er was iets bij een buisgemeente

2012: aanwijzing tot Landschapsgedachtewerk
Commissie MBL: groenbelager met een te grote schied
toelating voor het Schoorlse Duingebied

2019: aanbiedingsbrief voor de Schoorlse Duinen
• plan voor "bomen" met een plan voor herstel van de
• aanpak van de boskap
• het blik op een plan voor groenbelager met een
• plan voor de herstel van de boskap

Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied
Postbus 1000, 1873 HH Groet, Tel: 06-51202254, Kamer van Koophandel: 67892620 te Alkmaar,
Triodosbanknummer: NL79 TRIO 0338529489 t.n.v. Stichting Schoorlse bos moet blijven, Groet

We hebben zo zorgvuldig mogelijk de bronnen benoemd waar wij ons betoog op stoelen en deze opgenomen in de uitgebreide literatuurlijst op bijlage 1. De verwijzingen staan in de tekst vermeld in superscript en hebben de vorm ^{*(1.4)}. In de bijlage is de geraadpleegde literatuur gegroepeerd naar onderwerp. Waar relevant hebben we ook de link toegevoegd zodat u het betreffende document snel kunt vinden.

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Algemeen	5
2.1 Het moet (niet) van Europa	5
2.2 Het mag (niet volgens de WNB	6
2.3 Verplaatsen van stikstof verbetert het milieu (niet)	7
2.4 Dennenbomen zijn (niet) uitheems	8
2.5 Dennen zorgen (niet) voor verdroging	8
2.6 Bos omvormen naar stuifzand is (niet) goed voor de biodiversiteit	9
2.7 Grijs duin (niet) robuuster dan naaldbos	10
2.8 Verbranden van hout als biomassa (niet) duurzaam	10
2.9 Omvorming van bos is maatschappelijk (niet) aanvaardbaar	11
2.10 De beheerders voldoen (niet) aan hun zorgplicht	11
2.11 De natuur gaat er (niet) op vooruit door de boskap	12
3. Schoorlse Duinen	13
3.1 Korte historie	13
3.2 Grijs duin niet zeldzaam	14
3.3 Naaldbos op voedselarm zand is zeldzaam in Europa	15
3.4 Huidige bossen van groete betekenis voor flora en fauna	15
3.5 In Schoorl gaat het om veel meer dan 2% kap	16
3.6 SBB verdoezelt de waarheid met haar argumenten	17
3.7 Verdwenen soorten terug door 2% meer open duin?	17
3.8 Westenwind heeft allang vrij spel	18
3.9 Kap is slecht voor biodiversiteit	18
3.10 Alleen mix van dennen houdt stand	19
3.11 Voorheen beschermde soorten dreigen te verdwijnen door de kap	19
3.12 Natuurwinst van omvorming onduidelijk	20
3.13 Boskap nadelig voor toerisme	21
4. Noordhollands Duinreservaat	25
4.1 PWN kapt veel meer dan 1%	25
4.2 Inmiddels al meer dan 70ha gekapt	25
4.3 PWN en het klimaatakkoord	25
5. Het gaat ordinair om geld	27
6. Tot slot	29
6.1 Stel uzelf eens de volgende vragen	29
 Bijlage 1, geraadpleegde en aangehaalde literatuur	30
Bijlage 2, Kaartje door SBB gebruikt om de kap toe te lichten	36
Bijlage 3, Satellietfoto's 2007 en 2019	37
Bijlage 4, Kaartje bosgroei Duinreservaat	38

1. Inleiding

Op Europees niveau is bos niet zeldzaam, maar in Nederland is bos schaars. Des te vreemder is het, dat er juist in Nederland grootschalig wordt ontbost. Schelhaas laat op grond van nauwkeurige analyse van digitale kaarten zien dat het oppervlakte aan bos tussen 1990 en 2017 fors is afgenomen ^{*(1.12)}. Met als één van de hoofdoorzaken: ontbossing ten behoeve van de ontwikkeling van stuifzanden en ander 'nieuw' landgebruik. Dit heeft een zeer groot negatief effect op de CO₂-balans van Nederland. Provincies hebben bij deze ontbossingsprojecten waarschijnlijk grotendeels vrijstelling van de herplantplicht verleend. Schelhaas ^{*(1.12)} heeft berekend dat in de periode 2014-2017 de ontbossing heeft geleid tot een extra CO₂-uitstoot van 1,51 miljoen ton per jaar. Vastleggen van de koolstofvoorraad in nieuw bos gaat een factor veertig langzamer dan de uitstoot bij ontbossing. Ontbossing ten behoeve van natuurontwikkeling heeft dan ook een grote negatieve invloed op de CO₂-balans en een klimaat-toets zou volgens deze hoogleraar integraal onderdeel moeten zijn van natuurbeheer en -beleid als we de klimaatdoelen willen halen.

Zeker in Noord Holland is bos schaars. Vooral heel groot is die schaarste aan bos in het gedeelte van Noord Holland boven het Noordzeekanaal. Buiten het kleine Robbenoordbos in het noordoosten, zijn er alleen wat bossen te vinden in de duinen. Die bossen in de duinen zijn bijzondere bossen: loofbossen, gemengde bossen en naaldbossen, met ieder een grote rijkdom aan flora en fauna.

De aanwezigheid van een uitgestrekt open duin, landinwaarts afgewisseld met bos- en heidegebied, met veel overgangen van kaal stuivend zand, naar lage en hoge begroeiing en van bosranden naar heide, biedt voedsel, nestel- rust- en schuilplaatsen, waardoor er vele bijzondere vogelsoorten, insectengroepen en zoogdiersoorten (boom bewonende vleermuizen, etc.) in voorkomen.

topografische kaart NHN, uitgave 12 Provinciën

Het is belangrijk om er bij stil te staan, dat Natura 2000 een Europees plan is waarin een grofmazige indeling is gemaakt in natuurtypen. Nederland heeft door de vele overgangen (op een kleine oppervlakte) juist een fijnmazige indeling in natuurtypen. Dat zie je ook terug in de duinen: er zijn veel overgangen tussen bos, heide, duingrasland en zandvlakten met stuivend zand.

Het eerste vereiste van Natura 2000 is behoud en bescherming van bestaande soorten. Er staat nergens vermeld dat gebiedssoorten moeten verdwijnen, dat dennenbos moet worden gekapt of dat deze bosgebieden moeten worden afgegraven.

*In de winter van 2018 werden in Schoorl 16.000 bomen gekapt, nu weer 15.000?
Bij elkaar goed voor **1.000 ton extra CO₂ in de lucht!***

2. Algemeen

Bij natuurbeheer spelen diverse factoren een rol. Die moeten zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen. Om te beginnen zijn er verschillende inzichten mogelijk over de bestaande natuur en over de noodzaak voor ingrepen daarin om de natuur aan te passen. Vervolgens zijn er maatschappelijke en economische consequenties te verwachten. Zowel van niet-ingrijpen als van wel-ingrijpen. En ten slotte spelen er diverse aspecten betreffende milieu en klimaat. We komen in deze nota op verschillende manieren op de drie genoemde factoren terug. Dat doen we deels apart voor het Noord-Hollands Duinreservaat en voor de Schoorlse Duinen, maar er is ook een groot deel van bovengenoemde aspecten dat beide gebieden betreft. Daar beginnen we mee: we zetten vraagtekens achter de veel gehoorde argumenten voor de boskap.

2.1 Het moet (niet) van Europa

Bij het opstellen van de plannen voor aanpassing van de bestaande natuur en ook in de uitvoering van die plannen, spelen de beheerders een grote rol. Enerzijds wordt hun handelswijze door de beheerders gemotiveerd met de noodzaak om robuuste natuur te creëren, natuur die bestand is tegen de toekomstige (nog onbekende) omstandigheden. Anderzijds worden de kap en het afgraven van humus gemotiveerd op basis van een ‘Europese verplichting’ tot het creëren van grijs duin. Grijs duin is in dit geval ‘wensnatuur’, die voornamelijk zou moeten gaan bestaan uit duingrasland, met lage begroeiing en zanderige delen.

Omdat elders in Europa grijs duin verdwijnt, zou Nederland verplicht zijn om meer grijs duin te maken? Er wordt naar Europa gewezen als de instantie die deze

wereldwijd wordt gedemonstreerd

verplichting zou opleggen. Durft men niet te vertellen dat de onderhavige beheerplannen gewoon hier in Nederland, respectievelijk in opdracht van de Provincie en het Ministerie van Economische Zaken zijn opgesteld? En grotendeels door bij PWN en SBB zijn bedacht? Lees alstublieft even door.

Er bestaat geen Europese verplichting om bossen te kappen voor biodiversiteit. Dat is een onjuistheid die tegenwoordig te pas en te onpas wordt genoemd.

Integendeel, de Europese unie stelt juist dat de bossen van belang zijn voor de biodiversiteit. Zie o.m. "de nieuwe Bosstrategie" van de Europese Commissie uit 2013 ^{*(5.1)}, die opent met de zin in hoofdletters: "EUROPA HEEFT ZIJN BOSSEN NODIG".

Ook tekenend voor het standpunt van de Europese Unie is een uitspraak uit de ministeriële conferentie voor de bescherming van het bos in Europa, Helsinki, 1993 ^{*(5.2)} : "Duurzaam bosbeheer is het gebruik van bossen en bosgebieden op een manier en met een intensiteit waarbij deze hun biologische diversiteit, productiviteit, regeneratiecapaciteit en vitaliteit behouden, alsook het vermogen om nu en in de toekomst relevante ecologische, economische en sociale functies op lokaal, nationaal en mondiaal niveau te vervullen, en waarbij geen schade aan andere ecosystemen wordt toegebracht."

Heel actueel is de Europese "green deal" van 'onze' Frans Timmermans. Deze deal zal bestaan uit een scala aan EU-maatregelen waardoor de lidstaten worden gedwongen om de CO₂ uitstoot te beperken. Dat zal voor een groot deel moeten door aanplant van nieuwe bossen, maar de meest voor de hand liggende maatregel is het in stand houden van bestaande bossen. Het plan is om in maart daarvoor een Europese bosstrategie te presenteren. Wij wachten die moet spanning af.

2.2 Het mag (niet) volgens de Wet Natuurbeheer (WNB)

De WNB betekent in de praktijk voor projecten (zoals ontbossen, kerven) in het kader van natuurbeheer, dat een voortoets en zo nodig een passende beoordeling moet worden uitgevoerd (zie ook blz. 109 van het beheerplan voor het Duinreservaat). Bij de uitvoering dient de Gedragscode Natuurbeheer te worden gehanteerd d.w.z. naleven van de zorgplicht voor de bestaande natuur en voorkomen van onbedoelde negatieve effecten op een habitat en/of op de bijbehorende typische soorten (art.1.11 WNB). Het verwijderen van een compleet habitat (naaldbos) inclusief alle daarin levende typische soorten is duidelijk een voorbeeld van het niet hanteren van deze gedragscode. De RUD had daar volgens ons tegen moeten optreden.

2.3 Verplaatsen van stikstof verbetert het milieu (niet)

In een dichtbevolkt land waar natuurgebieden onder druk staan van industrie, verkeer, intensieve landbouw en inmiddels ook het verbranden van biomassa als energiebron, is de depositie van stikstof in die natuurgebieden onvermijdelijk hoog. In plaats van de diversiteit te stimuleren van soorten en habitats die het goed doen bij een wat hogere stikstofdepositie, zoals de bossen (met alle flora en fauna die daarin huist), wordt hier geprobeerd om habitats te ontwikkelen voor soorten die alleen passen in een stikstofarme omgeving: grijs duin in plaats van robuuste bossen.

"De schade aan de longen en het hart van vuile lucht is echt enorm. Met name onder niet-rokende vrouwen zien we bijvoorbeeld een bepaald type longkanker opkomen dat er twintig tot dertig jaar geleden niet was"

brandbrief op 12 december 2019 van een groep van 169 longartsen en het Longfonds

Dat in ons dichtbevolkte land gezondheidsproblemen ontstaan door luchtvervuiling is al enige tijd geleden door het RIVM geconcludeerd. Het werd recent (op 10 september 2019) nog eens duidelijk gemaakt door het initiatief van twee longartsen om een petitie te starten en door de opdracht van staatssecretaris Van Veldhoven (milieu) aan de Gezondheidsraad om onderzoek te doen naar een norm voor (ultra-) fijnstof. Bossen en vooral naaldbossen filteren het fijnstof uit de lucht. Goede reden om ze te laten staan.

Op de ene plek weggraven van grond met veel stikstof en deze grond weer storten op een andere plek (bijvoorbeeld als pad-verharding) binnen een natuurgebied, leidt niet tot enige verlaging van de stikstof in dat gebied. De natuur wordt er ook niet robuuster van, want door de blijvend hoge depositie van stikstof zal de afgegraven plek al snel weer een hoog stikstofgehalte hebben en door wind, planten en dieren zal de padverharding weer in het gebied worden verspreid.

Gelukkig heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State op 29 mei 2019 de uitspraak gedaan, dat de PAS niet meer mag worden gebruikt als toestemmingsbasis voor activiteiten in een Natura 2000-gebied.

2.4 Dennenbomen zijn (niet) uitheems

De vraag dringt zich op, hoe lang een familie van bomen, dieren of mensen in het normale spraakgebruik of in officieel gebezigd jargon het stempel 'uitheems' of 'exoot' blijft krijgen. Waarom de ene als 'exoot' bestempelde soort (bijvoorbeeld de

Corsicaanse den) zou moeten verdwijnen, terwijl een andere 'exoot' (bijvoorbeeld de Hooglander) met open armen wordt binnen gehaald.

grappige noot: zowel het kantoorgebouw van SBB in de Schoorlse Duinen, als de schaapskooi-annex-kantoor van PWN langs de N51 heten "De Corsicaan". Zo bij de duinen behorend wordt/werd deze boom door de beheerders gevonden.

Door beheerders wordt vaak gesteld dat naaldbomen 'uitheems' zijn en hier niet zouden horen. Uit sporenonderzoek is echter gebleken, dat er al in de vroege oudheid naaldbomen stonden in de Noord-Hollandse duinen, waaronder grove den.

Een eveneens vaak gehanteerd argument is dat bossen met 'exoten' geen natuurwaarden bevatten, dat bossen met 'inheemse' soorten altijd waardevoller zijn. Dat het daarom goed is om ruimte te maken voor loofbomen door naaldbomen te kappen. Dat is een mening die slechts berust op persoonlijke voorkeuren maar geen wetenschappelijke onderbouwing heeft. Niet overtuigd? Kijk maar eens goed rond en geef aandacht aan wat er allemaal leeft in en onder de dennenbossen in de duinen.

2.5 Dennen zorgen (niet) voor verdroging

Een argument dat vaak wordt gebruikt voor de kap van naaldbomen is dat ze meer water zouden gebruiken dan loofbomen en daardoor sterk zouden bijdragen aan verdroging. Dit argument berust op een bewust naar buiten gebrachte fabel, die is ontstaan uit een lang geleden door PWN in Castricum uitgevoerd onderzoek met lysimeters. Dit onderzoek werd reeds in 1960 door TNO beschreven als methodologisch onjuist van opzet ^{*(7.1 7.2 EN 7.4)}. In de verantwoording van Alterra rapport 2053 ^{*(7.3)} staat over het onderzoek van PWN : *"Hoewel we destijds nog geen computers tot onze beschikking hadden, is dat in mijn ogen niet de hoofdoorzaak geweest van het feit dat vrijwel elke voortvarende poging om van dit project een wetenschappelijk succes te maken vruchteloos bleef."*

In veel wetenschappelijke artikelen is te lezen dat een volwassen dennenboom in een jaar minder water gebruikt dan een volwassen loofboom. We willen hier

verwijzen naar de studie van Elbers (Wageningen) uit 2009 ^{*(7.9)}. Dat rapport betreft een studie op locatie, met langdurige meetreeksen. Het beschrijft de werkelijk gemeten verdamping van naaldbomen, loofbomen en landbouwgewassen op diverse meetlocaties. Het betreft geen laboratorium-opstelling, maar waarneming op bestaande locaties waarbij langdurige reeksen waarnemingen konden worden gecombineerd met micro-meteorologische meetgegevens, inclusief het verticale transport van waterdamp (verdamping). En inderdaad de lichte naaldbossen, zoals die in Schoorl groeien, komen bijzonder gunstig uit deze meetreeksen tevoorschijn.

Jansen en Olsthoorn wijzen op het belang van licht naaldbos, zoals dat in de duinen aanwezig is, bij de grondwater-aanvulling ^{*(7.10)}. Ook bij hun metingen komt licht naaldbos gunstig uit de metingen en benadrukken zij juist de rol van dit type naaldbos bij het vasthouden van gebiedseigen water. Zij wijzen op het belang van het vasthouden van gebiedseigen water van goede kwaliteit en berging van extreme neerslagoverschotten en noemen dit DE nieuwe opgaven voor beleid en beheer.

De dennen komen er nog veel beter uit, als u meerekent dat een groot deel van hun jaarlijkse waterverbruik plaats vindt in het natte seizoen, als de loofbomen hun blad kwijt zijn. In het droge seizoen gebruikt een naaldboom dus veel minder water dan een loofboom.

2.6 Bos omvormen naar stuifzand (niet) goed voor de biodiversiteit.

Allereerst zal het eenieder duidelijk zijn dat een zandverstuivingsgebied totaal andere kenmerken heeft dan een boshabitat. Een zandverstuiving kan gedefinieerd worden als een habitat met zo goed als geen levende flora en fauna terwijl zich in een gebied waar al vele tientallen jaren bos staat een omvangrijke flora en fauna heeft kunnen ontwikkelen. In feite is door de boskap dus sprake van een bestemmingswijziging. De beheerders SBB en PWN hebben verzuimd de aard en omvang van deze bestemmingswijziging aan te geven in hun beheerplannen en hebben verzuimd om kwantitatief en kwalitatief aan te geven welke flora en fauna verloren zal gaan als de plannen worden uitgevoerd. Het niet aangeven in een 'beheerplan' welke flora en fauna verloren gaat door het kappen van de bossen is strijdig met wat burgers mogen verwachten van het bestuur.

2.7 Grijs duin (niet) robuuster dan naaldbos

Grijs duin heeft voor stikstof een beduidend lagere kritische depositiewaarde (KDW) dan naaldbos: tussen 714 tot 1071 mol/ha/jaar ligt de KDW voor de diverse soorten grijs duin en 1429 mol/ha/jaar is de KDW voor naaldbos. Onder andere te vinden in Alterra rapport 2397 ^{*(3.3)}. Dat houdt in dat grijs duin slecht is bestand tegen de bestaande (en voorlopig blijvende) hoge stikstofdepositie.

Volgens voorspelling van het RIVM zal de depositie van N₂-verbindingen zeker tot 2030 weinig van het huidige niveau afwijken.

grillige dennen horen in de duinen

Door de kap wordt een minder robuust soort als landschapstype gemaakt dan het robuuste dennenbos dat er is. Zie ook de RIVM Briefrapporten 2017-0104 en 2018-0117 ^{*(3.4 en 3.5)}.

Het beoogde grijze duin is kansloos bij de voorspelde hoog blijvende stikstofdepositie. Naaldbos is zo robuust dat het bij de hoge depositiewaarde stand kan houden. Dat naaldbossen als habitat kansrijk zijn, is te zien aan de aanwezige gezonde bomen en aan de rijke flora en fauna die zich binnen de naaldbossen heeft ontwikkeld.

Maatregelen die de beheerders noemen voor kwaliteitsverbetering en voor het beperken van de vergrassing van grijze duinen zijn begrazing, beperkt chopperen en licht overstuiven met zand. Voor dat overstuiven wordt door OBN/VBNE ^{*(3.7)} toepassing van stuifkuilen aanbevolen in plaats van grootschalige boskap met extreme zandverstuiving.

2.8 Verbranden van hout als biomassa (niet) duurzaam

Het is de vraag waar de stikstof (en de CO₂) die is vastgelegd in de bomen blijft, als de bomen worden gekapt. De bomen op zich worden door SBB voorzien van een SFC-keurmerk, maar worden mogelijk (net als in 2018) geleverd aan een gecertificeerd bedrijf dat zegt ze duurzaam te gaan toepassen (versnipperd in platen spaanplaat of OSB). Daar is geen controle op mogelijk omdat dezelfde bedrijven ook

boomstammen verwerken tot pellets en in dat geval komt de in de bomen vastgelegde CO₂ en stikstof direct weer in de lucht via de schoorsteen van een biomassa warmte- of energiecentrale.

In een door SBB gepubliceerde fietsroute uit 2008 ^{*(8.3)} staat letterlijk dat het hout van de dennen uit het Baaknolbos (daar is 3 ha gekapt in 2005) is versnipperd en afgevoerd naar de bio-energiecentrale van Essent in Cuyk, alwaar de bomen zijn verbrand voor z.g. groene stroom. In 2005 leverde SBB landelijk 30.000 ton biomassa (houtsnipperen) aan Essent. Zie ook het leveringscontract van SBB met Bio-warmtecentrale De Purmer (2012), voor 100.000 ton houtsnipperen gedurende een periode van 25 jaar ^{*(8.2)}.

De European Academies Science Advisory Council (EASAC) zegt over FSC: “Ten eerste is het bezwaar hiervan dat ieder land het mag moduleren naar zijn eigen wetten, dus er is geen Internationale garantie op behoud biodiversiteit” ^{*(8.1)}. Boskap werkt uiteindelijk dubbel nadelig voor ons milieu en klimaat: de gekapte bomen nemen niets meer op, de erin vastgelegde CO₂ en N₂ komen (na korte of langere tijd) weer in de lucht.

2.9 Omvorming van bos is maatschappelijk (niet) aanvaardbaar

Wat blijft over in het natuurgebied na kappen en afgraven? PWN noemt in het beheerplan (blz 43), dat het tot wel 80 tot 100 jaar kan duren voor de gewenste natuur zich heeft gevormd. SBB is minder openhartig en vertelde in de zomer van 2018, tijdens de publieksbijeenkomsten op de Zwarte Blink, dat na de boskap de ontwikkeling van de wensnatuur 5 tot 10 jaar zou kunnen duren. Maar op de vraag waar die wensnatuur dan blijft op het 15 jaar geleden kaal gekapte en afgegraven gebied achter de Baaknol, gaf SBB aarzelend als antwoord dat het misschien toch wel langer kan duren.

2.10 De beheerders voldoen (niet) aan hun zorgplicht

PWN en SBB hebben als beheerder een zorgplicht voor de bestaande natuur en voor de maatschappij. Die plicht geldt ook bij het uitvoeren van werkzaamheden, zelfs als die buiten het normale beheer vallen. De praktijk is echter wezenlijk anders. De ingeschakelde aannemers werken met grote zware machines, waardoor de bodem ernstig wordt samengedrukt. Gevolg is dat veel bodemleven wordt gedood of dat hun habitat ernstig wordt verstoord of zelfs volledig wordt vernield.

De open plekken zijn inmiddels zo talrijk, dat aan bos gebonden soorten sterk te

lijden hebben onder predatie van roofvogels als de havik of zelfs geheel aan het verdwijnen zijn uit het gebied.

2.11 De natuur gaat er (niet) op vooruit door de boskap

De kap van naaldbossen betekent verdrijving van veel vogelsoorten, waaronder zwarte specht, wespendif, goudhaan, zomertortel, buizerd, sperwer, groenling, boomklever, zwarte mees, kuifmees, appelvink, goudvink, ransuil en andere uilensoorten.

Er zijn kilometers aan grijs duin in de Schoorlse Duinen

Er is veel wit duin en los zand in de Schoorlse Duinen

3. Schoorlse Duinen

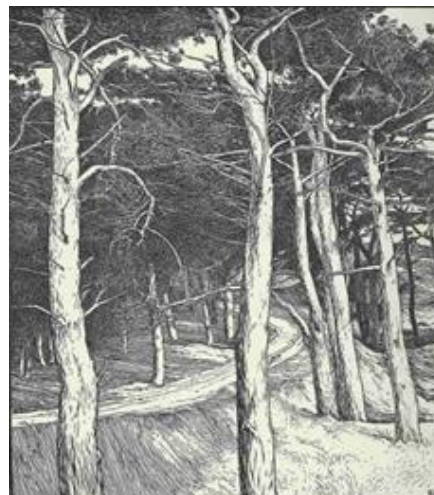
3.1 Korte historie

In de Schoorlse duinen is vanaf de eerste vorming van dit duinmassief rond 1100 nooit sprake is geweest van een intact en soortenrijk duinlandschap. Er bestaat voor deze duinen dus geen natuurlijk referentiekader. De hoge duinen ontstonden door een combinatie van hevige stormen en erosie door menselijk gebruik, zoals houtkap.

In oude schriftelijke bronnen wordt melding gemaakt van extreme zandverstuivingen en een onleefbare situatie en armoede voor de bewoners van de duindorpen. Meer daarover kunt u lezen onze drie brochures “Wij hebben de dennen nodig”, die tegelijk aan u zijn verstrekt met de Aanbiedingsbrief voor ons burgerinitiatief.

Door de enorme zandverplaatsingen was geen ontwikkeling van bos meer mogelijk. Het zandpakket dat hier was neergelegd bleek zeer verstuiwingsgevoelig en belemmerde elke plantengroei.

De geschiedenis door de eeuwen heen van het beheer en gebruik van het duingebied is al in de jaren 60 uitgebreid gedocumenteerd door J.G.G. Jelles aan de hand van historische bronnen ^{*(1.4)}. Vanaf de 15e eeuw wordt geschreven over de zeer ernstige verstuiwing van de Schoorlse duinen. Begin 1500 wordt melding gemaakt van het verlies van een 70-tal huizen in de dorpen Camp en Schoorl. De wind had hier voortdurend vrij spel, omdat het duinzand zo voedselarm en droog was dat begroeiing hier nooit lang stand hield. De duinen werden eeuwenlang omschreven als een ‘ontembare stuivende zandbak’. De periode rond de slag bij Bergen (1799) verergerde deze situatie omdat nu ook de kostbare aanplant in de binnenduinstrand langs de dorpen verdwenen was ^{*(1.9)}.

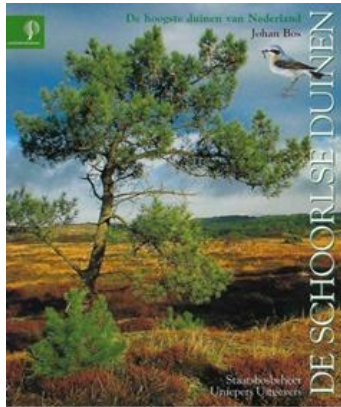

Volwassen duindennenbos in 1911
(bron: Blonde Duinen van Jac. P. Thijssen)

Bepantings-projecten werden al uitgevoerd vanaf de late middeleeuwen, maar mislukten zonder uitzondering. De Schoorlse duinen waren hiervoor te droog en te voedselarm en aangeplante bosjes verdwenen al snel weer onder het zand.

In publicaties over de flora en fauna in de Schoorlse Duinen (die door SBB werden uitgegeven en/of werden verkocht in het Buitencentrum van SBB, onder andere

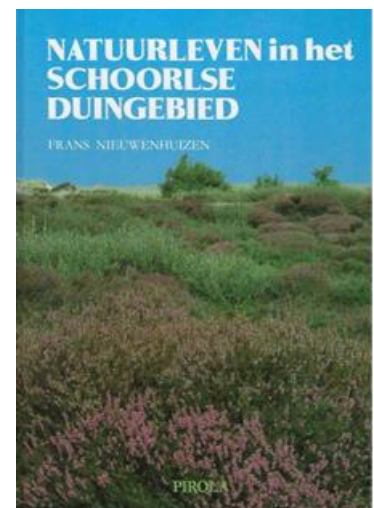

Boekje van Staatsbosbeheer (2008)

geschreven door Frans Nieuwenhuizen ^{*(1.5 1.6 en 1.6)} en door Johan Bos ^{*(1.8)}) wordt benadrukt dat het hier van oudsher gaat om een gebied dat vanwege de abiotische omstandigheden gekenmerkt wordt door een zeer lage biodiversiteit en van oudsher géén weelderige begroeiing kent. Het aantal planten- en diersoorten was hier van oudsher gering. Het is dan ook niet zinvol om huidige beheerskeuzes hier af te stemmen op het verleden of op een ideaalbeeld van een soortenrijk duinlandschap. De omstandigheden daarvoor zijn hier nooit aanwezig geweest.

De bodemsamenstelling en de dynamiek wijkt hiervoor teveel af van de duinen ten zuiden van Bergen.

De biodiversiteit in het gebied is pas in de tweede helft van de vorige eeuw beduidend groter geworden. Pas in de laatste decennia is er toename van bijzondere planten- en diersoorten, paddenstoelen, mossen en korstmossen gebonden aan naaldbossen. Ook zandafgraving (zandwinning) heeft bijgedragen aan de toename van de biodiversiteit. Door deze industriële activiteit ontstonden op sommige plekken laaggelegen vochtige duinvalleien. Die natte valleien waren er dus niet van origine. Juist menselijk ingrijpen heeft dus geleid tot de huidige landschappelijke afwisseling en natuurlijke variatie.

Geschreven door de boswachter (1988)

3.2 Grijs duin niet zeldzaam

In het O+BN-rapport ^{*(1.10)} dat op verzoek van SBB werd opgesteld als advies bij de opstelling van het Natura 2000 Beheerplan, wordt over het gebiedstype grijze duinen nadrukkelijk gesteld dat grijze duinen niet zeldzaam zijn en langs de hele Europese kust voorkomen. In de kalkrijke Nederlandse duinen kwamen in het verleden op een aantal plekken bijzondere plantengemeenschappen voor in het open duin. Onder andere ten zuiden van Bergen, bij Scheveningen en Wijk aan Zee en bij Goeree en Schouwen, maar deze vegetaties zijn vandaag de dag vergrast en

dichtgegroeid door een combinatie van luchtverontreiniging en een sterke afname van de konijnenstand.

In Schoorl waren het niet de grijze duinen, maar de duinheide met bijzondere korstmosvegetaties die de begroeiing in de open duinen betekenisvol maakten. De huidige begrazing door runderen is hier nadelig voor de mossen en korstmosvegetaties. Op Europese schaal is het belang van de duinheide in de duinen ten noorden van Bergen vrij groot en die van grijs duin juist niet.

De grootse natuurwaarden in het Schoorlse duingebied komen dan ook voort uit de afwisseling van naaldbossen en heide op voedselarme grond.

3.3 Naaldbos op voedselarm zand is zeldzaam zijn in Europa.

Zowel het Leeuwenkuilbos, als het Van Steijnbos, het Baaknolbos en het Frederiksbos voldoen aan dit predicaat 'Naaldbossen op voedselarme zandgrond'. Daarmee zijn deze Schoorlse bossen uniek in Nederland en van grote betekenis voor paddenstoelen. Het biotoop naaldbossen op voedselarme zandgrond is binnen Nederland en binnen Europa zeldzamer dan het biotoop grijs duin.

In de vier Schoorlse bossen komen vele honderden soorten paddenstoelen, mossen en korstmossen soorten voor, waaronder unieke vindplaatsen van soorten die elders uitgestorven zijn. De Schoorlse duinen zijn in de Verspreidingsatlas van Nederlandse Paddenstoelen door de Mycologische Vereniging ^{*(1.11)}, aangewezen als één van de belangrijkste mycologische hotspots van Nederland. Deze Schoorlse bossen behoren daarmee tot de belangrijkste paddenstoelengebieden van Nederland. Het belang van deze vier Schoorlse bossen is hierdoor zeer groot. Door de kap en door omvorming naar gemengd bos en duinloofbos zullen diverse soorten paddenstoelen voorgoed uit de Nederlandse natuur verdwijnen en zal de biodiversiteit fors afnemen door het grote verlies aan groeiplaatsen van bijzondere aan naaldbos-gebonden paddenstoelen, mossen en korstmossen. Dit verlies aan biodiversiteit zal onomkeerbaar zijn. Hier behoort dan ook het voorzorgsbeginsel van toepassing te zijn, want de huidige betekenis is zeer groot.

3.4 Huidige bossen van grote betekenis voor flora en fauna

De laatste jaren is een toename te zien van vitale broedvogelpopulaties van oude, schrale dennenbossen en van soorten die profiteren van de overgangen van naaldbos naar duinheide met wat opslag.

De Nachtzwaluw is al jaren opvallend goed vertegenwoordigd en mag tot één van de specialiteiten van Schoorlse duinen worden gerekend. Deze nestelt hier in de beschutting van bosranden van naaldbossen en in overgangen naar halfopen duinen, zoals duinheide met enige opslag.

De Koekoek is in Nederland nergens talrijk, maar juist in Schoorlse duinen opmerkelijk stabiel. Het is een betekenisvolle broedvogel van de bosgebieden in de middenduinen en de schermbossen langs de zeereep.

Ook de Grauwe vliegenvanger is opvallend goed vertegenwoordigd met een levenskrachtige populatie en komt in de Schoorlse bossen vooral voor in naaldbossen met weinig ondergroei.

Bovengenoemde **Rode Lijst-soorten** worden evenals vele tientallen andere soorten, vogels, insecten (onder andere aan naaldbos-gebonden mier-soorten), zoogdieren en planten (zoals de grote populatie Dennenorchissen), sterk bedreigd als de naaldbossen plaats moeten maken voor een open landschap met lage struweelbegroeiing.

3.5 In Schoorl gaat het om veel meer dan 2% kap

SBB legt steeds de nadruk op de beperkte schaal van hun kapplan. Ze zeggen voortdurend dat het “slechts gaat om 2% van het bos, om slechts 15.000 bomen”. Dat klopt wel en niet. Dat leggen we uit. SBB vergeet te vermelden hoeveel bos er de afgelopen jaren al is verdwenen, beperkt haar uitspraak tot de eerste fase van het kapplan en vergeet te vermelden dat er nog 2 fasen volgen.

door de branden ontstond grote schade aan bos en hei, hier de Mariavlake
(foto ANP)

Er is uit de Schoorlse Duinen veel bos verloren gegaan door de grote branden rond 2010. Onder de dekmantel ‘herstelplan’ heeft SBB in 2017 de vernietiging van die bossen definitief gemaakt, door de humuslaag tot op het zand af te graven. De voormalige bossen zijn nu grasland met zandvlakten geworden, net zoals de rest van het open gebied al was. Zie de bijlage met satellietfoto’s van Google Earth, waarop u (als u goed kijkt) de situatie van 2007 kunt vergelijken met die van 2019.

Afgelopen winter heeft SBB in het gebied 16.000 gezonde bomen gekapt onder de noemer “achterstallig onderhoud”.

Het gaat SBB op korte termijn om de twee bossen die op het kaartje blauw zijn gemarkeerd (een wat grotere versie van het kaartje treft u in bijlage 2). Blauw omlijnd is fase 1, maar het totale plan bestaat uit 3 fasen. Het plan voor fase 2 is de kap van de rood gemarkeerde bossen en het plan voor fase 3 is het weghalen van bijna alle dennen uit de dan nog resterende bossen aan de binnenduintrand, “om loofbomen een kans te geven”. In totaal gaat het plan over de kap van veel meer dan 110.000 bomen!

3.6 SBB verdoezelt de waarheid met haar argumenten

De argumenten van SBB voor de kap zijn:

- de wind moet vrij spel krijgen voor de ontwikkeling van de duinen;
- om nieuwe duinvorming een kans te geven kappen we het bos aan de zeezijde;
- door de kap krijgen ‘verdwenen’ soorten een kans om terug te komen;
- dat is nodig voor de biodiversiteit;
- die dennen horen hier niet, het zijn ‘maar’ exoten;
- die bovendien zorgen voor verdroging van het gebied.

Deze argumenten kloppen stuk voor stuk niet. Lees verder.

3.7 Verdwenen soorten terug door 2% meer open duin?

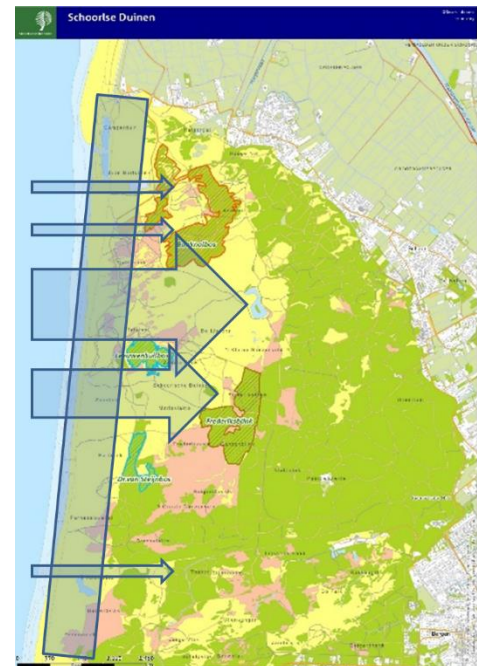
Fase 1 is de kap van “slechts” 2% zoals SBB dat noemt. Als u het kaartje op bijlage 2 er even bij pakt, ziet u dat de hoeveelheid bos (groen) iets kleiner is dan de hoeveelheid open duin (geel). Als we van ongeveer gelijke delen uitgaan en de rekenwijze van SBB aanhouden, zal 2% minder bos, dus ongeveer 2% meer open duin opleveren. Waarom zouden verdwenen soorten opeens terug keren als dat open duin met (slechts) 2% toeneemt? Waarom zouden de soorten die SBB ‘terug’ wil eigenlijk zijn verdwenen? In ieder geval niet door die 2% bos!

3.8 Westenwind heeft allang vrij spel

Als u op het kaartje kijkt dan ziet u in één oogopslag dat de westenwind al vrij spel heeft in een heel groot deel van het gebied. Een strook aan de zeezijde van bijna een kilometer breed en vele kilometers lang is geheel open. Zelfs tot het binnenduin kan de wind ongeremd diep indringen door kilometers brede openingen in de begroeiing van het middenduin. Het is dus niet waar dat door verdere kap een nieuw soort natuur wordt ontwikkeld of een verdwenen soort natuur weer terug komt.

U ziet op het kaartje ook, dat het niet waar is dat SBB bossen wil kappen aan de zeezijde. Daar staan geen bossen, dat is al open terrein van ruim 800 meter breed. Het 2%-verhaal gaat in werkelijkheid om kap van bos in het middenduin.

3.9 Kap is slecht voor biodiversiteit

Juist in de overgangen tussen de verschillende soorten landschap, komen veel (zeldzame) soorten flora en fauna voor. De kleine bossen zijn daarom erg belangrijk. Er leven zandhagedissen en rugstreeppadden, veel soorten vogels en heel bijzondere paddenstoelen. Die verliezen hun plek als het bos wordt gekapt. Wim Ozinga (Wageningse hoogleraar en Alterra-onderzoeker) pleit er in vele publicaties voor om meer oog te hebben voor de rol van paddenstoelen bij het natuurbeheer omdat paddenstoelen een sleutelrol vervullen in ecosystemen ^{*(1.13)}. Hij signaleert dat beheerders vaak te weinig mycologische kennis hebben en niet weten hoe zij met hun beheer beter op het behoud en herstel van diversiteit aan paddenstoelen in kunnen spelen.

Voor de biodiversiteit is de kap dus een nadeel, de kans op komst van nieuwe soorten is minimaal. Dat laatste ligt vooral aan de ecologische omstandigheden, aan milieu en klimaat. Het ligt ook aan vossen en aan gebrek op toezicht op de MTB-routes, aan recreanten en aan loslopende honden.

3.10 Alleen mix van dennen houdt stand

Het Schoorlse duingebied staat van oudsher bekend als droog, heeft kalkarm zand met een erg fijne korrelstructuur en is daardoor heel erg stuifgevoelig.

Dennen komen van oudsher voor in het duingebied, getuige stuifmeelsporen in oude grondlagen. Na de *Franse Tijd* was er geen hout meer te vinden in de Schoorlse Duinen. Het gebied was ontoegankelijk en bedreigend voor de aanliggende dorpen door wat toen 'het zandmonster' werd genoemd. Alle pogingen om bomen te planten mislukten. Uit nood geboren, begon Staring rond 1850 met een mix van 5 soorten dennen (grove dennen en Europese zwarte dennen). Alleen deze mix bleek opgewassen tegen het zand en zout dat met de wind mee kwam. Dat is uiteindelijk het succes geworden waarom mensen graag naar ons gebied komen en Schoorl een pareltje is aan de Noordzee kust.

Zandhagedis op het mos onder de dennen

3.11 Voorheen beschermde soorten dreigen te verdwijnen door de kap

Biodiversiteit is niet het doel achter de kapplannen. Als het werkelijk om biodiversiteit gaat, dan zouden alle in 1995 in de Aanwijzing tot Staatsnatuurmonument genoemde soorten en vele andere zeldzame soorten in de Schoorlse Duinen (zoals buizerd, havik, kruisbek, nachtzwaluw,

vleermuis, dennenorchis, harlekijnorchis, rugstreeppad en zandhagedis) hun beschermde status in ons gebied hebben behouden. Dan zou ook gekeken worden naar de vele zeldzame soorten paddenstoelen en mossen die zich in en om de dennenbossen hebben kunnen ontwikkelen. Het belang van die soorten wordt echter terzijde geschoven.

Het einddoel van de plannen is een compleet ander gebied door grootschalige omvorming.

In de plannen van Staatsbosbeheer wordt gefaseerd ingezet op grootschalige omvorming van ons duingebied. Als de plannen volledig worden uitgevoerd zal uiteindelijk ruim 80% van de nog aanwezige naaldhoutsoorten verdwijnen.

te lezen in het bezoekerscentrum van SBB

Staatsbosbeheer geeft nu aan te streven naar omvorming van naaldbos naar gemengd bos en duin-loofbos. Ze bedoelen daarmee laag kreupelhout, zoals dat te vinden is ten westen van het Leeuwenkuilbos. Dit betreft een grootschalige landschappelijke ingreep met grote gevolgen voor flora en fauna.

In het verleden had Staatsbosbeheer een andere visie op de omvorming naar loofbos.

Voorheen werd bewust gekozen voor duurzame

instandhouding van natuur en landschap en vastlegging van het zand door bosaanplant in sterk geaccidenteerd terrein. Doelstelling en beheerkeuzes werden duidelijk gecommuniceerd aan de bezoekers: *“Iedereen weet dat als wij dit (bosaanplant, red.) achterwege zouden laten, de valleien en de bebouwing langs de duinen gevaar zouden lopen om onder te stuiven....., vandaar dat wij aangewezen zijn op (naald)bosbeplanting.”* (Frans Nieuwenhuizen, 1979) ^{*(1.5)}.

Op de vraag waarom in de Schoorlse duinen geen loofhoutsoorten werden aangeplant, gaf Frans Nieuwenhuizen in 1980 nog het volgende antwoord: *“Die (loofboom-soorten) slaan in onze duinen niet aan, zeker niet op de heuvels waar nieuw schermbos moet worden aangeplant.”* Destijds werd door SBB bewust gekozen voor aanplant en beheer van naaldbossen als schermbossen om het stuivende zand vast te leggen. Vanuit de natuurhistorische achtergrond van het gebied werd de terugkeer van stuifzanden niet wenselijk geacht. Doelstelling van de Boswachterij was om in bepaalde terreingedeeltes een natuurlijke duinvegetatie te laten ontstaan. Daarvoor werden plekken gekozen waar

doorkijkje vanaf de Baaknol

zonder al te veel bezwaar verstuingen konden optreden. In terreingedeeltes met een 'reëel stuifgevaar' moesten de schermbossen juist in stand worden gehouden om het stuiven in de hand te houden of zelfs te verminderen door aanplant en beheer (via verjonging) van naaldbossen op de hogere delen. Juist deze beheerkeuze leidde tot het huidige gevarieerde landschap met voortdurende overgangen tussen bos en heide en open duinen.

Geraadpleegde deskundigen geven ons aan dat de kans op loofboom-ontwikkeling beduidend afneemt als de schermfunctie van de huidige naaldbossen (als

kreupelhout ten westen van het Leeuwenkuilbos (dit bedoelt SBB met "loofbos")

windvanger) wegvalt.

Hoogstens zal sprake zijn van lage struweel-vorming, vergelijkbaar met het 1,5 tot 2,5 meter hoge kreupelhout aan de westkant van het Leeuwenkuilbos. De woekering van de Amerikaanse Vogelkers en van andere stikstof-minnende flora, zoals braam en grijs kronkelsteeltje, zal naar

verwachting toenemen bij kap van naaldbos.

3.12 Natuurwinst van omvorming onduidelijk

Deskundigen geven aan dat de vestiging van bijzondere soorten van open en schrale vegetaties (zogenaamde grijze duinen) in het Schoorlse duingebied niet kansrijk is, aangezien ook de komende jaren de stikstofdepositie te hoog zal blijven. Het duinzand is hier van nature kalkarm, maar ook ijzerarm, met als gevolg dat P (fosfor) niet wordt gebonden. In deze gebieden is er sterker effect van N-depositie. De microbiologische opbouw van de bodem is sterk verstoringsgevoelig en het herstellend vermogen is laag. Daarbij heeft het RIVM (in een persbericht in 2017) gewaarschuwd dat de feitelijke stikstofdepositie in heel Nederland veel hoger is dan de modelberekeningen eerder aangaven. Onder meer doordat een deel van de mest-depositie buiten de boekhouding wordt gehouden. Dit is erg ongelukkig, want de PAS-regeling heeft in de omgeving van Schoorl ruimte geboden voor uitbreiding

van intensieve landbouw. Omgekeerd is gebleken dat de kritische depositie-waarden van kwetsbare duinvegetaties een stuk lager zijn dan gedacht ^{*(3.8 EN 3.9)}.

De duurzaamheid van ingrijpende 'herstel'-maatregelen gericht op ontwikkeling van kalkarme en ijzerarme duingraslanden onder de huidige staat van N-depositie is naar verwachting laag. Grootschalige 'herstel'-maatregelen, zoals plaggen en afgraven zijn daarom niet erg zinvol. Deskundigen spreken van 'dweilen met de kraan open'. De zogenaamde dynamische natuur zal vragen om bij herhaling kostbare ingrepen uit te voeren.

"Het is zorgelijk, dat er in het circa 15 jaar geleden vrij gemaakte zand, midden in de Baaknol, nog steeds geen leven te vinden is" zei prof. Frank Berendse tijdens een werkbezoek met ons in de Schoorlse Duinen. Het wandelende duin heeft hier niet tot het herstel van bijzondere planten, korstmossen of vogels heeft geleid.

De voorspelde klimaatsverandering met meer hitte-extremen en stormen zal niet bijdragen aan de vestiging van bijzondere soorten van open duinen.

Vogels van open duinen, zoals de tapuit, hebben kalk, maar ook andere mineralen zoals fosfaat en kalium nodig. Door grootschalig afplaggen en afgraven worden vaak te veel mineralen afgevoerd. Voor veel vogelsoorten zal dit eerder negatief dan positief uitwerken.

De Tapuit was in de Schoorlse duinen altijd slechts sub-optimaal aanwezig. Het aanbod aan insecten was van oudsher veel groter in de kalkrijke duinen. Ter vergelijking: begin jaren 90 broedden in Schoorl 8 broedparen en in de PWN-duinen 89 broedparen. In de PWN-duinen is de populatie daarna ingestort (afname broedparen met 90%). De populatie is hier niet hersteld ondanks uitgevoerde 'herstel'-maatregelen.

In het verleden hielp de konijnenpopulatie mee aan fijnmazige begrazing van open duinen. De hollen werden gebruikt door hollenbroeders als bergeend en tapuit. De konijnenpopulatie is ingestort. SBB heeft zelf aangegeven dat de kernpopulatie nu te klein is voor herstel. Bodem- en hollenbroeders zijn verdwenen door een combinatie van factoren waaronder het wegvallen van de konijnenpopulatie (geen fijnmazige begrazing en geen aanbod broedhollen), predatie, luchtverontreiniging en een sterk vergrote recreatiedruk.

3.13 Boskap nadelig voor toerisme

Het toerisme (recreatie) is een zeer belangrijk element, er komen jaarlijks ca. 2,5 miljoen bezoekers naar het Schoorlse duingebied om te genieten van de unieke natuur en het strand. Zowel de beschutting als het groenblijvende karakter van de (naald)bossen gedurende alle seizoenen maakt het gebied aantrekkelijk voor bezoekers. Wandelen, fietsen, mountainbiken, paardrijden etc. zijn de meest voorkomende

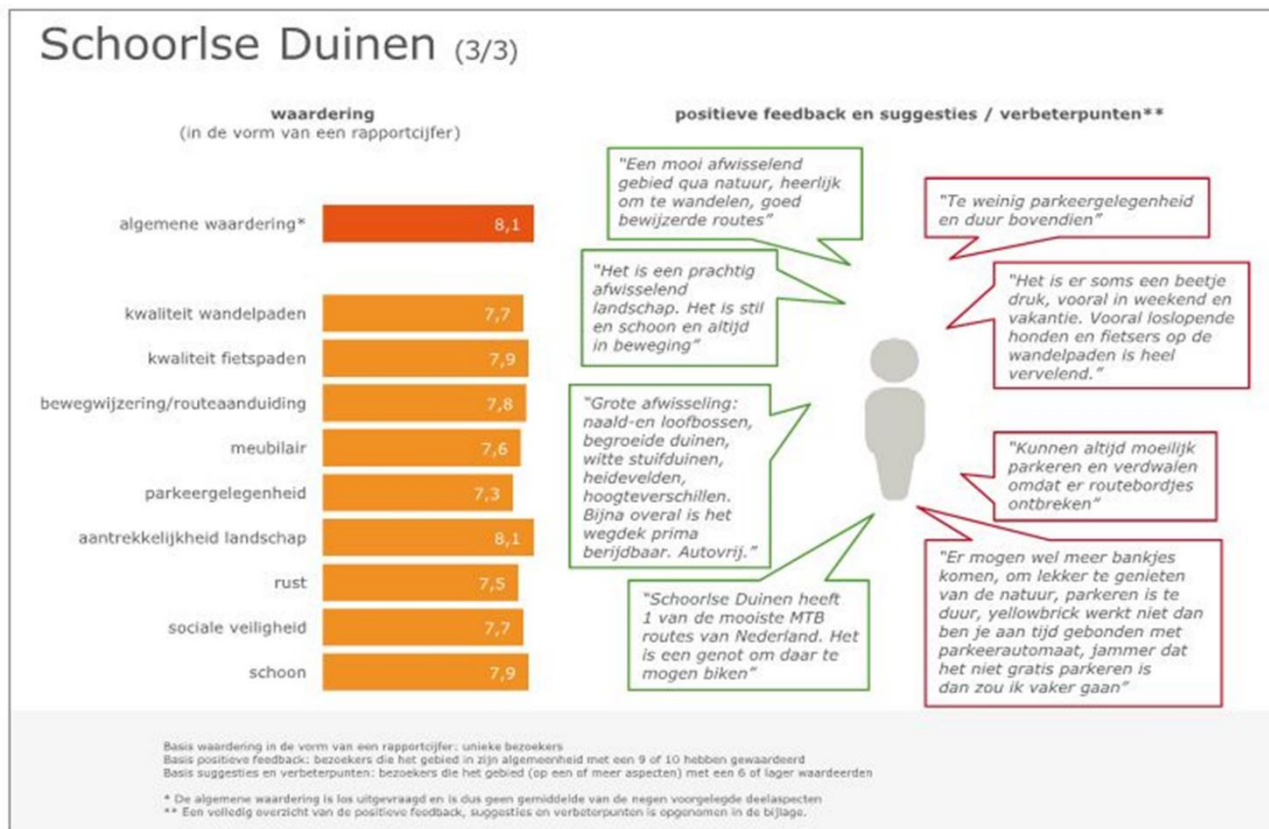
Fietspad naar Bergen aan Zee. Moet het overal zo worden?

activiteiten. De economie van Schoorl drijft hoofdzakelijk op het toerisme. Duizenden recreanten fietsen over de Schoorlse zeeweg of de Van Steijnweg richting strand, pal langs het Leeuwenkuilbos of het Van Steijnbos. Door de kap zal het ontboste gebied gedurende zeer lange tijd veranderen in kale zandduinen, waardoor extra veel zand zal verstuiven en zandophopingen ontstaan op deze fietspaden. Het gevaar van zandophoping op deze druk bereden fietspaden is heel reëel. Voorbeelden zijn de bocht in de Verspijckweg (fietspad naar Bergen aan Zee), kort voor de grens met het Noordhollands Duinreservaat), de situatie op de Schoorlse Zeeweg en de Hargerzeeweg nabij de strandtoegang Schoorl aan Zee en aan de extreme zandverstuiving die is ontstaan als gevolg van de eerdere kap- en graafwerkzaamheden (2017), waardoor het tweede fietspad van Schoorl naar zee (de Mariaweg) volledig onder het zand is verdwenen. Inmiddels heeft SBB deze weg (helaas) veranderd van fietspad naar voetpad.

In 2016 is door NBTC-NIPO ^{*(1.14)} in opdracht van het Recreatieschap van de provincie onderzoek gedaan onder de bezoekers aan de Noordhollandse natuurgebieden, waaronder de Schoorlse Duinen. De bezoekers waardeerden de Schoorlse Duinen erg hoog: met 8.1. De meeste bezoekers zijn volgens dit rapport wandelaars, daarop volgen de (recreatieve) fietsers. De bezoekers geven aan dat zij het gebied met name waarderen vanwege de grote afwisseling: naald- en

loofbossen, begroeide duinen, witte stuifduinen, heidevelden, hoogteverschillen. Zowel de beschutting als het groenblijvende karakter maken het bosgebied gedurende alle seizoenen aantrekkelijk voor bezoekers.

een van de figuren uit het NTBC-NIPO rapport

4. Noordhollands Duinreservaat

4.1 PWN kapt veel meer dan 1%

Bij meerdere gelegenheden heeft PWN aangegeven dat het in het Noordhollands Duinreservaat slechts zou gaan om 1% boskap, maar het gaat om veel meer. Jaarlijks wordt in een deel van het gebied gekapt, soms op kleine schaal maar vaak ook op grote schaal. PWN laat geen totaal plan voor de boskap zien, ze maken per jaar een plan. Men zegt in het ene jaar nog niet te weten wat in het volgende jaar zal gaan plaatsvinden. Ook hier wordt de waarheid verdoezeld met diverse argumenten.

4.2 Inmiddels al meer dan 70 hectare gekapt

Door de jaarlijkse kap heeft PWN in de afgelopen 10 jaar volgens onze waarnemingen al meer dan 70 ha aan bos gekapt. Voornamelijk bos met zwarte en grove den.

Het beheerplan 2018 – 2024 biedt ruimte voor de kap van totaal 95 hectare. Hoewel er op blz. 16 in het beheerplan ook iets anders staat: *“Het uiteindelijke doel van het beheer is om zo min mogelijk in de bossen in te grijpen”*. En op blz. 37 staat bij ‘Kernopgave instandhoudingsdoelen’ (bij 2.04 droge duinbossen): *“Uitbreiding oppervlakte (ook aan de zeereep) en verbetering kwaliteit.”*

De in het beheerplan genoemde 95ha boskap is dus een hoeveelheid die in het huidige tempo door PWN zal worden behaald of zelfs overschreden zal worden.

Een beetje helderheid over het totaalplan bieden de afbeeldingen in het beheerplan. Het in de bijlage weergegeven kaartje ‘bosgroeiplaatsen’ wordt tot heden nauwkeurig gevolgd voor de bomenkap: de op het kaartje groen gekleurde gebieden zijn aan het verdwijnen. In de visie van PWN kan slechts een smalle bosstrook langs de binnenduinrand aan de vernietigingsdrang ontkomen.

4.3 PWN en het Klimaatakkoord

Inmiddels is het 2020 en hebben we te maken met het Klimaatakkoord. Nu de Hoge Raad in de Urgenda-zaak het cassatieverzoek van de regering heeft verworpen, is het zaak om er serieus werk van CO₂-reductie te maken. Bomen planten levert hieraan echter een kleinere bijdrage dan volwassen bomen laten staan.

Bijzonder is wat PWN op haar website over de nieuwe bosstrategie schrijft:

“De totale bosoppervlakte in Nederland is de laatste jaren afgenomen. Het is logisch dat veel mensen zich hier zorgen over maken, juist omdat bossen ook bijdragen aan de opslag van CO₂. Ook bij PWN vinden we de afname van het bosareaal geen goede ontwikkeling. We staan achter het voorstel van de minister om een landelijke bosstrategie te maken. Naast afgestemd beleid tussen de verschillende beheerders en provincies biedt een bosstrategie ook de mogelijkheid een boscompensatieregeling uit te werken. Als inzichtelijk is welke locaties in Nederland geschikt zijn voor nieuw bos, kunnen daar bomen ter compensatie worden aangeplant.”

Het komt er dus op neer dat PWN boskap in Nederland geen goede ontwikkeling vindt, maar dat PWN daar voor het door haar beheerde natuurgebied geen consequenties aan wil verbinden omdat zij meent de te kappen bossen elders te kunnen compenseren.

Deze stellingname vloeit waarschijnlijk voort uit een passage in Het Klimaatakkoord van 28 juni 2019 (blz. 141), waar gesproken wordt over plaatsen waar boskap noodzakelijk zou zijn wegens Europese natuur afspraken. De boskap hier is echter niet opgelegd door Europa, die gaat over natuurdoelen die Nederland, naast de verplichte Europese doelen, zelf om andere redenen (PAS) heeft toegevoegd in de beheerplannen voor Natura 2000-gebieden ^{*(3.6)}. Minister Schouten heeft reeds aangekondigd hier kritisch naar te gaan kijken.

Door steeds verder te gaan met kappen vergroot PWN het klimaatprobleem en benadeeld PWN ons leefmilieu. Dat betreft niet alleen CO₂ maar ook de stikstofverbindingen die vrij komen en fijnstof. Door boskap worden de meest efficiënte natuurlijke filters voor fijnstof verwijderd (de dennen). Met scheepvaart en Tatasteel in de onmiddellijke omgeving, betekent vernietiging van deze filters een extra gezondheidsbelasting voor de inwoners van de buurgemeenten.

NB Volgens de Gezondheidsraad bedraagt het aantal gevallen per jaar van vroegtijdige sterfte door fijnstof in Nederland 9.200 ^{*(5.11)}.

5. Het gaat ordinair om geld

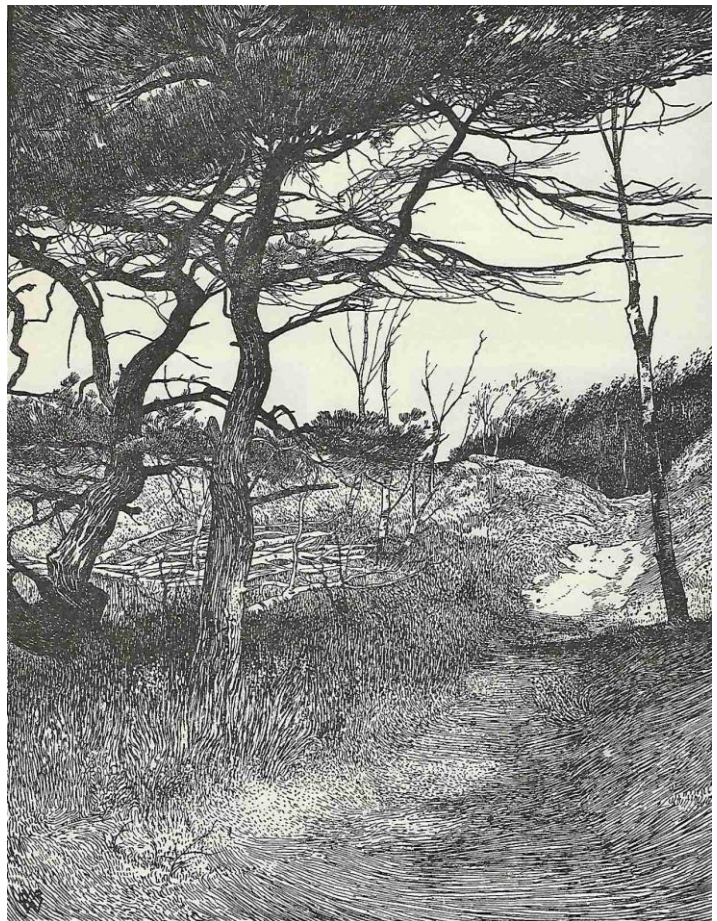
De ware reden achter alle rookgordijnen over de boskap, kan alleen zijn het afvoeren van de in bomen en humus vastgelegde stikstof uit het natuurgebied, zodat 'op papier' in het natuurgebied – voorlopig – minder aan stikstofverbindingen is opgehoopt.

Dat de kap noodzakelijk zou zijn voor de natuur is een dekmantel. Vooral gaat de kap over het economisch belang. Zo schrijft de Omgevingsdienst (OD, voorheen Regionale Uitvoeringsdienst RUD) aan SBB op 17 september 2018 (*zaaknummer 258225 pagina 4*) *"Indien de herstelmaatregelen niet worden uitgevoerd is er minder ruimte voor economische activiteiten."*

De PAS heeft als stimulans gewerkt voor deze afvoer van stikstof. De Pas was immers het instrument om te zorgen dat vergunningen konden worden uitgegeven voor uitbreiding of voor nieuwe economische activiteiten, mits de stikstof hoeveelheid in een nabij gelegen natuurgebied niet te hoog zou worden en/of als op termijn de stikstofemissie elders zou verminderen. De kap en ook het afgraven van de humus, gaat dan om pure economische redenen plaats vinden.

Er wordt niet voor biodiversiteit gekapt. Wel voor geld. Het kappen van bomen levert veel op. Subsidie hier, subsidie daar. Er is subsidie binnen te halen als je bomen kapt

voor 'herstel van de natuur' (bossen eruit, laag grasland met zandplekken er in) en er is opbrengst als je bomen levert aan een biomassacentrale (SBB heeft zelf centrales in eigendom en heeft levercontracten met andere centrales). En er is

*Volwassen dennen in de duinen in 1911
(uit Blonde Duinen van Jac.P. Thijsse)*

subsidie vanuit de PAS: door afvoeren van hout uit een natuurgebied, neemt op *papier* de hoeveelheid stikstof in dat gebied af en ontstaat er ruimte voor stikstofdepositie, dus voor extra vergunningen voor economische activiteiten. Er zit zelfs een stimulans in de beheersvergoeding ^{*(5.10)} .

Deze cartoon stond op 28 april 2019 in de Volkskrant, hier geplaatst met toestemming van Bas van der Schot

6. Tot slot

De beheerders willen de duinen terug brengen in de ‘oorspronkelijke staat’ en hanteren daarbij het jaar 1900 als referentiepunt. Dat is het jaar waarin SBB het al lang lopende beplanten van de Schoorlse Duinen overnam van de Nederlandsche Heidemaatschappij. De gangbare visie op de natuur uit die tijd spreekt ons wel aan, lees maar eens mee in het Verkade album “Blonde Duinen” van Jac. P. Thijsse schrijft uit 1911. Hij schrijft over het duingebied (blz 93 en 94):

Aan de landzijde raakt het witte duin wat sneller begroeid dan aan den zeekant. (...). Als 't eenmaal zover is, dat 't duin begroeid raakt met mossen en muurpepers dan kunnen in die groene vochtige laag weer allerlei zaden en sporen ontkiemen (...).

Dan moet ook maar gauw de duinbeplanter komen en alles volzetten met jonge dennetjes. (...) En vijfentwintig jaar later is het duin veranderd in een prachtig hoogstammig dennebosch, alleen aan de zeezijde staan wat scheefgegroeide kaalarmige boomen. Die hebben den eersten aanval van den zeewind te verduren gehad, maar zoo is de rest van 't bosch behouden.

Heerlijk is het, na een tocht door het barre zeeduin terecht te komen binnen de beschutting van zo'n dertigjarig dennebosch. Door de kronen ruischt de zeewind maar tussen de stammen zelf is het stil en de grond is er dicht bedekt met mollig slaapmos en dorre dennenaalden. Enkele bloemen hebben zich er gevestigd (...). Maar 't mooiste sieraad van het dennebosch in 't duin vormen de paddestoelen, die er van Juli tot diep in den winter te vinden zijn. (...) De menschen hebben er de dennetjes geplant, maar al die wondermooie wilde planten zijn er vanzelf gekomen. Is dat nu geen buitenkansje?

6.1 Stel uzelf eens de volgende vragen:

Worden nu, in 2020, de aangeplante dennen weer verwijderd? Waarvoor?

Waarom zouden PWN en SBB hun eigen resultaat, dat moeizaam door jarenlange grote inspanningen werd bereikt, nu in een paar jaar willen vernietigen?

Staat de maatschappij daar wel achter, nu is gebleken dat bomen zo hard nodig zijn voor milieu en klimaat?

Geeft onze eigen overheid daar opdracht voor?

Laten de politieke partijen dit gebeuren? Sta ik er zelf achter?

Bijlage 1: Geraadpleegde en aangehaalde literatuur

Hieronder treft u een aantal documenten, die door ons zijn geraadpleegd en gebruikt bij het samenstellen van deze nota. De lijst hebben we ingedeeld naar onderwerp. In de tekst van de nota wordt gebruik gemaakt van deze aanduiding om te verwijzen naar in onderstaande lijst vermelde literatuur. Zoveel als mogelijk hebben we de link naar het document toegevoegd.

De lijst is als volgt gegroepeerd:

1. Algemeen
2. Over de Beheerplannen
3. Over de N2 depositie in NL en kritische depositiewaarden
4. Over de Vogelrichtlijn
5. Over het belang van bossen en de landelijke afname van bossen
6. Over de grondwatertand
7. Over dennen en verdroging
8. Over bomen als biomassa

1 Algemeen

*(1.1) Uitspraak van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State d.d. 11 september 2019: <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@117485/201801829-1-r1/>

*(1.2) Artikel “Het Nederlandse bos als bron van CO₂” in vakblad Natuur, Bos, Landschap, van september 2017

*(1.3) Arrest van het Hof (Tweede kamer), 15 mei 2014; T. C. Briels e.a. tegen Minister van Infrastructuur en Milieu; Verzoek van de Raad van State (Nederland) om een prejudiciële beslissing; te vinden op: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-521/12&language=NL>

*(1.4) “GESCHIEDENIS VAN BEHEER EN GEBRUIK VAN HET NOORDHOLLANDS DUINRESERVAAT”, Jelles, ir. J.G.G., ITBON mededeling 87/1968, <https://edepot.wur.nl/350046>

*(1.5) “Tussen binnenduinrand en zeereep”, Frans Nieuwenhuizen, Uitgeverij Pirola, 1979

*(1.6) “Natuurleven in het Schoorlse Duingebied”, Frans Nieuwenhuizen, Uitgeverij Pirola, 1988

*(1.7) “Zwerven door de Schoorlse Duinen”, Frans Nieuwenhuizen, Uitgeverij Pirola, 2001

*(1.8) “De Schoorlse Duinen”, Johan Bos, uitgegeven door Staatsbosbeheer, 2008

*(1.9) “Schoorl en de invasie van 1799”, Bremer J.T., Uitgeverij Pirola, 1999

*(1.10) “Beheeradvies Schoorlse Duinen”, OBN-Deskundigenteam Duin- en Kustlandschap, 2012, <https://www.ifv.nl/kennisplein/Documents/201212-obn-beheeradvies-schoorlse-duinen.pdf>

*(1.11) “Paddenstoelenatlas”. Mycologische Vereniging, 2019, dit jaar voor het eerst niet op papier, maar op internet: <https://www.verspreidingsatlas.nl/paddenstoelen>

*(1.12) “Het Nederlandse bos als bron van CO₂”, Schelhaas, M.J. e.a., Vakblad Natuur, bos en landschap, september 2017.

*(1.13) “Paddenstoelen in het natuurbeheer”, Ozinga, W.A. e.a., OBN-preadvies, 2013, <https://www.mycologen.nl/OBN-rapport.html>

*(1.14) “Bezoekersonderzoek natuur- en recreatiegebieden Noord-Holland 2016”, NBTC-NIPO, <https://recreatieschapwestfriesland.nl/wp-content/uploads/2017/06/Bezoekersonderzoek-Noord-Holland-2016.pdf>

2. Over de Beheerplannen

*(2.1) Natura 2000 Beheerplan Noordhollands Duinreservaat 2018-2024, Provincie Noord Holland, 2017:

https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/Noordhollands-Duinreservaat-N2000_9-1-2018_ia.pdf

*(2.2) Noordhollands Duinreservaat (uit “Beschermd Natuur in Nederland”)

<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=8&id=n2k87>

*(2.3) “Synergie Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000-gebieden. Wat stuurt het beheer?” Werkdoc.nr 54 Wageningen 2007, Broekmeyer e.a., <http://www.edepot.wur.nl/26294>

3. Over N₂-depositie in Nederland en kritische waarden per soort begroeiing

*(3.1) RIVM kaarten, <https://www.geodata.rivm.nl/gcn/>

*(3.2) RIVM Briefrapport 2018-0117 R.J. Wichink Kruit, W.A.J. van Pul,

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2018-0117.html>

*(3.3) Alterra-rapport 2397: Dobben, H.F. van, Hinsberg, A. van (2008) Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra en Milieu- en Natuurplanbureau. Wageningen,

<https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/245248>

*(3.4) RIVM Briefrapport 2017-0117, Velders G.J.M. et al., Grootschalige concentratie- en depositiekaarten Nederland, Rapportage 2017, <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2017-0117.pdf>

*(3.5) RIVM Briefrapport 2018-0104, Velders, G.J.M., et al., Grootschalige concentratie- en depositiekaarten Nederland, Rapportage 2018, <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2018-0104.pdf>

*(3.6) Vee & Gewas, 23 november 2019, <https://www.vee-en-gewas.nl/vakblad/>

*(3.7) “Kleinschalige verstuiving voor herstel van grijze duinen”, OB+N / VBNE, 2019, https://www.natuurkennis.nl/Uploaded_files/Publicaties/obnbrochure-kleinschaligeverstuiving-def.d64b39.pdf

*(3.8) “Stikstofdepositie in de duinen: Alles in beeld?”, Kooijman, A., et al, Landschap, 29 (3), WUR, rapport 248892, 2009

*(3.9) “Stikstofdepositie in kalkrijke en kalkarme duinen: gaat het wel zo goed?”, Kooiman, A. et al, in: De levende natuur, juli 2010, <https://docplayer.nl/62273794-Stikstofdepositie-in-kalkrijke-en-kalkarme-duinen-gaat-het-wel-zo-goed.html>

4. Over de vogelrichtlijn

*(4.1) 2011-11, <http://www.iqatro.org/?s=2011+11&submit=Search>

*(4.2) 2012-17, <http://www.iqatro.org/?s=2012-17&submit=Search>

*(4.3) 2010-10, <http://www.iqatro.org/wp-content/uploads/2012/12/201010.pdf>

5. Over het belang van bossen en de (landelijke) afname van bossen

*(5.1) Europese Unie, Nieuwe Bosstrategie, 2013, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:21b27c38-21fb-11e3-8d1c-01aa75ed71a1.0004.05/DOC_1&format=PDF

*(5.2) ministeriële conferentie voor de bescherming van het bos in Europa, Helsinki, 1993, zie: https://www.foresteurope.org/docs/MC/MC_helsinki_gral_declaration.pdf

*(5.3) Willemijn van Iersel, “Nederlands bosareaal krimpt ondanks afspraken Klimaatakkoord”, <https://www.boomzorg.nl/article/28959/nederlands-bosareaalkrimpt-ondanks-afspraken-klimaatakkoord>

- *(5.4) Artikel “Bosbeheer speel Zwarte Specht parten”, Trouw
<https://www.trouw.nl/duurzaamheidnatuur/bosbeheer-speelt-zwarte-specht-parten~bef3309b/>
- *(5.5) Kamerbrief met reactie op uitspraak Raad van State inzake het Programma Aanpak Stikstof van vergaderjaar 2018–2019, 32 670, nr. 145,
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/08/29/kamerbrief-over-open-biref-van-32-organisaties-werkzaam-op-het-vlak-van-dierenrechten-natuur-en-milieu>
- *(5.6) Geologie van Nederland; Duinlandschap.
<http://www.geologievannederland.nl/landschap/landschappen/duinlandschap>
- *(5.7) “Zorgen om bosbeheer; zorgen voor bossen die er toe doen” Houtwereld nr 13, augustus 2019, door Leffert Oldenkamp, http://www.duinstichting.nl/wp-content/uploads/2019/09/Houtwereld_13-2019_LR-PDF-26-27-samengevoegd.pdf
- *(5.8) Er komen in NL 110 inheemse bomen en struiken voor, en de grove den is daar één van. Grove dennen zijn volgens dit standaardwerk dus inheems. Bron: “Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen” van Bert Maes e.a. (2013), ISBN 978-90-8953-142-1
- *(5.9) “Bosbouw in de duinen 1750 – 1950”, Duinen en mensen Kennemerland, Uitgeverij Natuurmedia, Amsterdam, <http://duinenenmensen.nl/wp-content/uploads/2014/05/Bosbouw-in-de-duinen.pdf>
- *(5.10) Door een perverse prikkel wordt gestimuleerd om bos te kappen, er staat een premie op boskap! Zelfs de beheersvergoeding hangt af van de beheerde natuursoort:
Duinbos € 59,28 per ha,
Droge heide € 158,16 per ha,
Vochtige heide € 237,78 per ha,
Bron: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/>
Zie ook:
<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/>
En: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/natuurbeheer/subsidie-aanvragen-natuur-en-landschapsbeheer/>
En: <https://www.groeneruimte.nl/subsidies/>
- *(5.11) “Gezondheidswinst door schonere lucht”, Gezondheidsraad 23 jan 2018, blz. 16,
<https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2018/01/23/gezondheidswinst-door-schonere-lucht>

6. Over de grondwaterstand:

*(6.1) “Inrichtingsplan Schoorlse Duinen, herstel van heide en vochtige valleien naar aanleiding van de branden van 2009, 2020 en 2011”, in opdracht van SBB opgesteld door Ten Haaf en Bakker, 2015. Dit rapport is niet gepubliceerd. De Stichting heeft het rapport verkregen middels een WOB-verzoek. Het ligt ter inzage bij SBB en bij de Provincie Noord Holland. Ook te downloaden op onze website: <http://www.duinstichting.nl/wp-content/uploads/2018/07/web-2750-P0001.jpg>

*(6.2) “Meetnetevaluatie en ecohydrologische systeemanalyse Schoorlse Duinen”, in opdracht van SBB opgesteld door Bell Hullenaar Ecohydrologisch Adviesbureau, 2004. Dit rapport is niet gepubliceerd, maar ter inzage bij SBB en ook bij onze Stichting.

*(6.3) Over nitraat uitspoeling onder bos, met name de alinea dat naaldbomen veel N2 uit de lucht filteren: <http://edepot.wur.nl/370562>

7. Over dennen en verdroging

*(7.1) Lysimeters Castricum, Alterra-rapport 2053-2, 20110, WUR; te vinden op: edepot.wur.nl/175797

*(7.2) VERDAMPINGSSYMPOSIUM AGROHYDROLOGISCH COLLOQUIUM C. O. L. N. en RAPPORT INZAKE DE LYSIMETERS IN NEDERLAND, VERSL. MEDED. COMM. HYDROL. ONDERZ. T.N.O. KO. 4 - 's-GRAVENHAGE – 1960 (te downloaden via <http://bigfiles.nhv.nu/files/CHO/v04%20Verdampingssymposium.pdf> en ook bij onze Stichting ter inzage)

*(7.3) “C. Correctie van de Drainwaterhoeveelheden en de verdamping bij de lysimeters in Castricum en Groningen” uit rapport TNO (1964), <http://www.duinstichting.nl/wp-content/uploads/2019/08/TNO-Verdampingssymposium-blz.-249-252.pdf>

*(7.4) “Dennenbomen zijn geen waterslurpers; De verzwegen feiten van het lysimeteronderzoek te Castricum. (1941 -1997)” Dik Pruis (2018), <http://www.duinstichting.nl/wp-content/uploads/2019/08/Dennenbomen-zijn-geen-waterslurpers.pdf>

(7.5) Uit onderzoek blijkt dat de omvorming van bos naar heide waarschijnlijk veel minder water zal opleveren dan gedacht. De variabelen die beschrijven hoeveel water door naaldbos danwel door heide wordt verbruikt (evapotranspiratie) zijn in het hydrologisch rapport van Witteveen en Bos ^{(7.8)} op respectievelijk 0,7 en 1,3 mm/dag grondwateraanvulling gesteld. Zij baseren dit op NOV rapport 9-2 ^{*(7.6)}. In notitie ^{*(7.7)} laat H.C. Speel zien dat er goede redenen zijn deze waarden niet te nemen en op basis van twee andere onderzoeksrapporten voor de waarden 0,87 (naaldbos) en 0,82 (struikheide) te kiezen. Wanneer deze waarden worden genomen valt de conclusie weg dat kap van naaldhout de wateraanvulling verbetert.

*(7.6) Herstel van natte en vochtige ecosystemen. NOV rapport 9-2, maart 2000
http://www.landelijksteunpuntverdroging.nl/files/nov_9_2.pdf

*(7.7) <https://www.bomengids.nl/vennendocs/Twijfels-hydrologische-conclusies-omvorming-Overasselte-vennen.pdf>

*(7.8) Hydrologische onderbouwing GGOR Overasseltsche en Hatertsche vennen. Witteveen en Bos 13-01-2009. http://www.bewoners-weezenhof.nl/images/vennen/TL157-1_012-rapd-hydrologische-onderbouwingGGOR.pdf

*(7.9) “Gemeten en actuele verdamping van twaalf locaties in Nederland”. Elbers, J.A., Moors, E.J. en Jacobs, C.M.J., Alterra-rapport 1920, 2009, <https://edepot.wur.nl/136999>

*(7.10) “Relatie bos en waterwinning Verkenning van samenwerking (1 en 2)”, Jansen, A.J.M, en Olsthoorn, A.F.M., Nederlands Bosbouwtijdschrift, 2003, <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/554583> en <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/554581> (Jansen werkt bij KIWA en Olsthoorn bij Alterra)

8. Over bomen als biomassa

*(8.1) FSC is geen garantie voor duurzaam bosbeheer en het is geen enkele garantie voor behoud van het bos. Zie: <https://fsc-watch.com/tag/artedocumentary/>
De European Academies Science Advisory Council (EASAC) zegt over FSC:
“Ten eerste is het bezwaar hiervan dat ieder land het mag moduleren naar zijn eigen wetten, dus er is geen Internationale garantie op behoud biodiversiteit”. En verder: “Some countries apply specific forest certification schemes (FSC, PEFC) to improve biodiversity conservation in production forests. However, such measures, while avoiding complete loss of features important for biodiversity, can only moderate the harmful impacts of forestry on biodiversity and not enhance biodiversity. Certification is not therefore sufficient to significantly improve the conservation status in managed forests.”

FSC staat zelfs gebruik van Roundup en glyfosaat toe laat toe dat wordt gehandeld in strijd met de eigen principes: <https://t.co/oKu5F7MCmP>

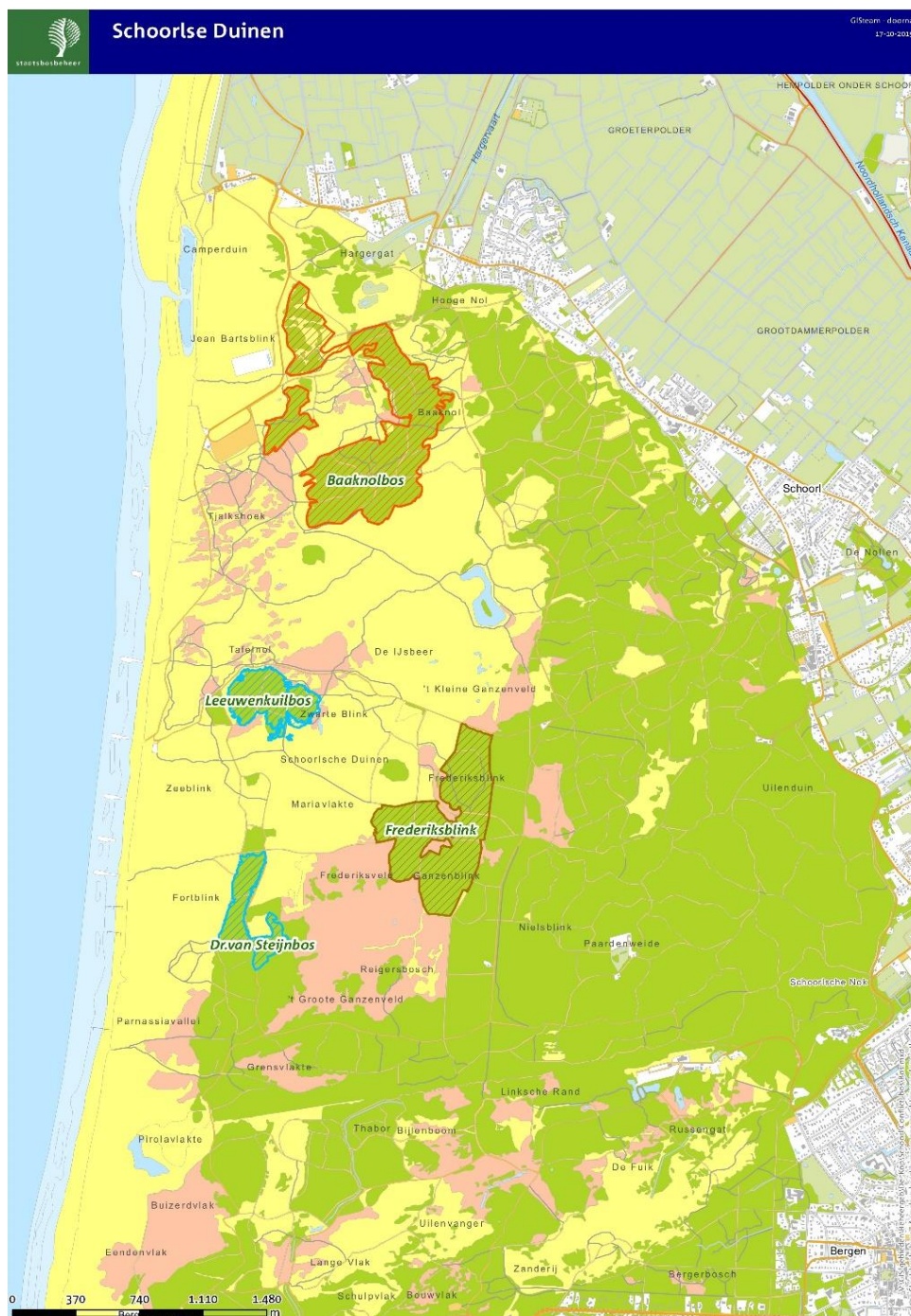
*(8.2) <https://www.staatsbosbeheer.nl/zakendoen/inspirerende-voorbeelden/biowarmtecentrale-de-purmer>

*(8.3) “Fietsroute Schoorlse Duinen”, publicatie SBB, 2008

Bijlage 2: Kaartje door SBB gebruikt om de kap toe te lichten

Legenda:

Geel = open gebied,
duingrasland en
zandvlakten

Roze = duinheide
en lage begroeiing

Bruin = eiken
hakhout /
kreupelhout
(duinbos van eiken
met een hoogte tot
1,5m)

Groen = bos,
bestaand uit
naaldbos, emengd
bos en loofbos

Blauw =
duinmeertje

**Blauw omrand en
gearceerd** = kap
fase 1

**Rood omrand en
gearceerd** = kap
fase 2

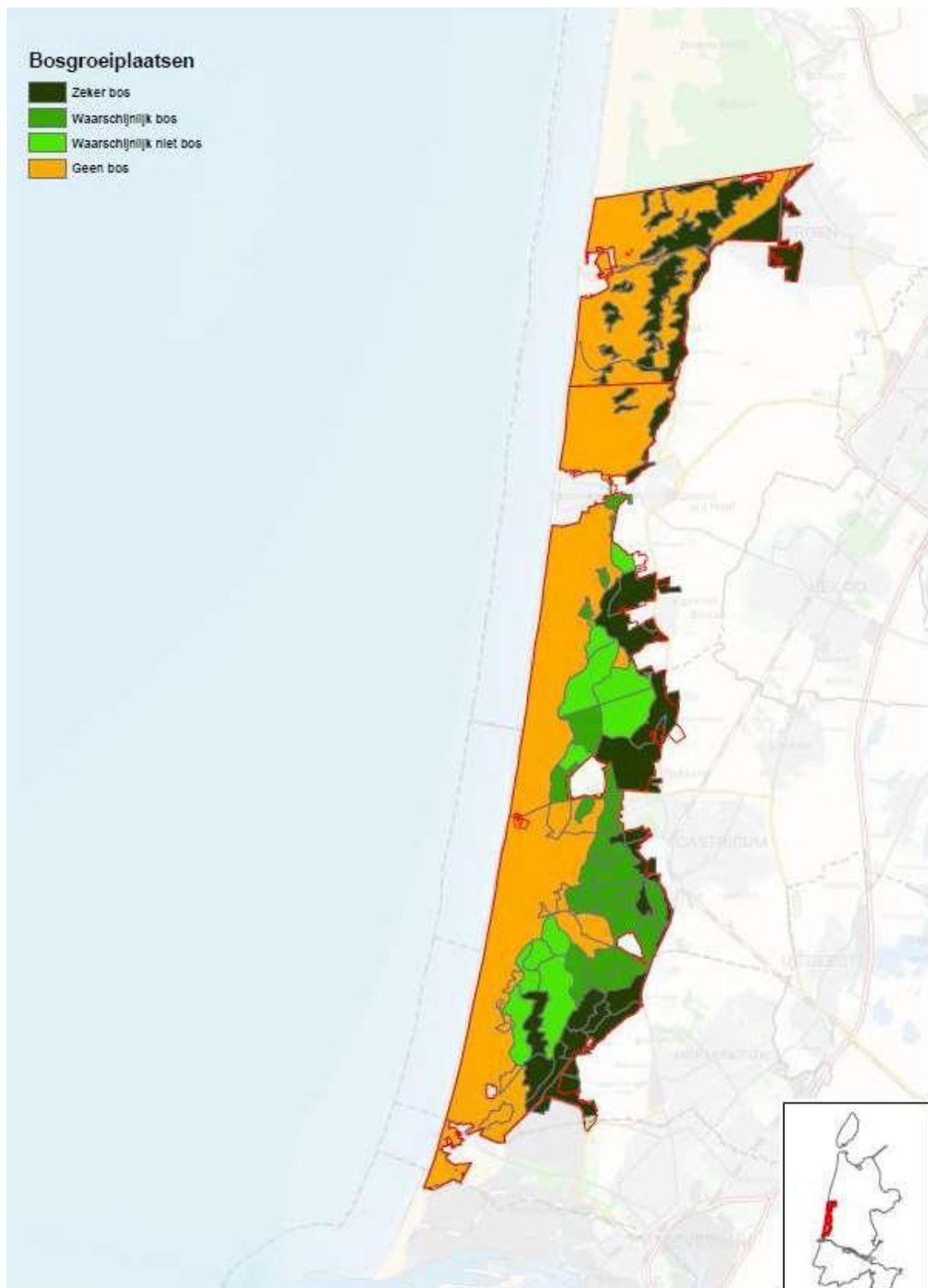
Bijlage 3 Satellietfoto's (Google Earth) van de Schoorlse Duinen

Zie hieronder het grote verschil in de hoeveelheid bos tussen 2007 en 2019

**Bijlage 4: kaartje Bosgroeiplaatsen uit Beheerplan Noordhollands Duinreservaat
(blz. 17)**

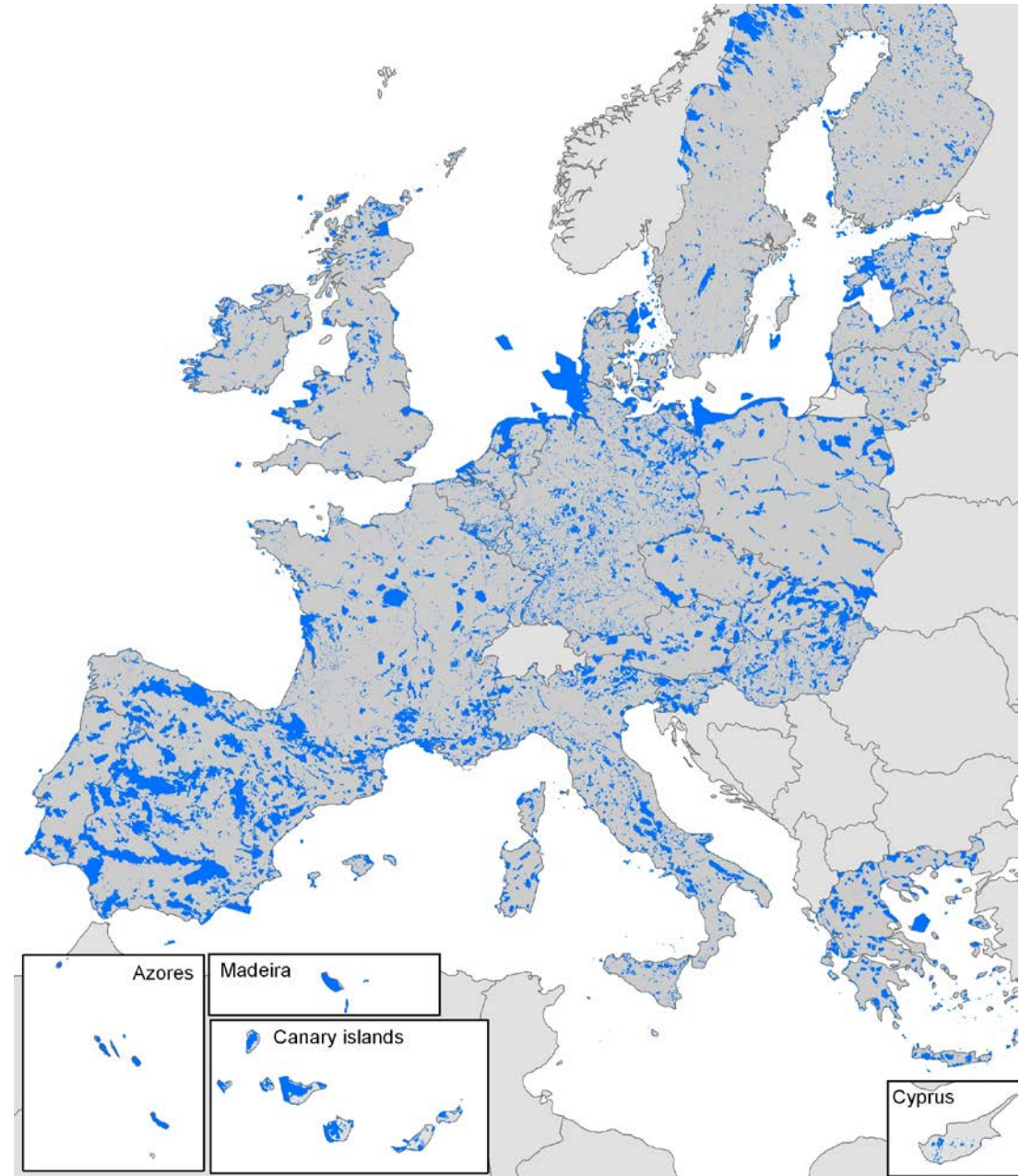
Natura 2000- herstelmaatregelen: **Boskap in Schoorl**

Expertmeeting commissie NLG - 13 januari 2020

Jasper van Dalen – Programmamanager Natura 2000-herstelmaatregelen

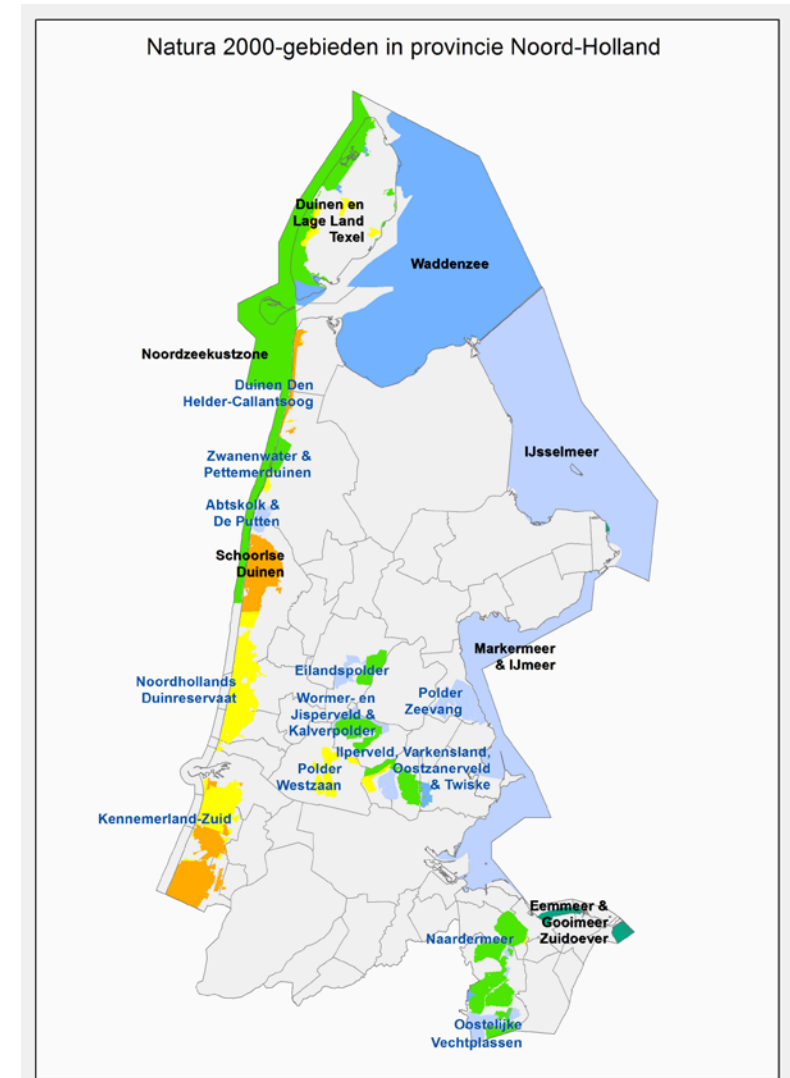
Wat is de achtergrond?

- Natura 2000 = Netwerk van Europees beschermde natuurgebieden (onderdeel van NNN)
- Doel = Terugdringen van de achteruitgang van de biodiversiteit
- Landelijke doelen tot behoud, bescherming en herstel van natuurwaarden

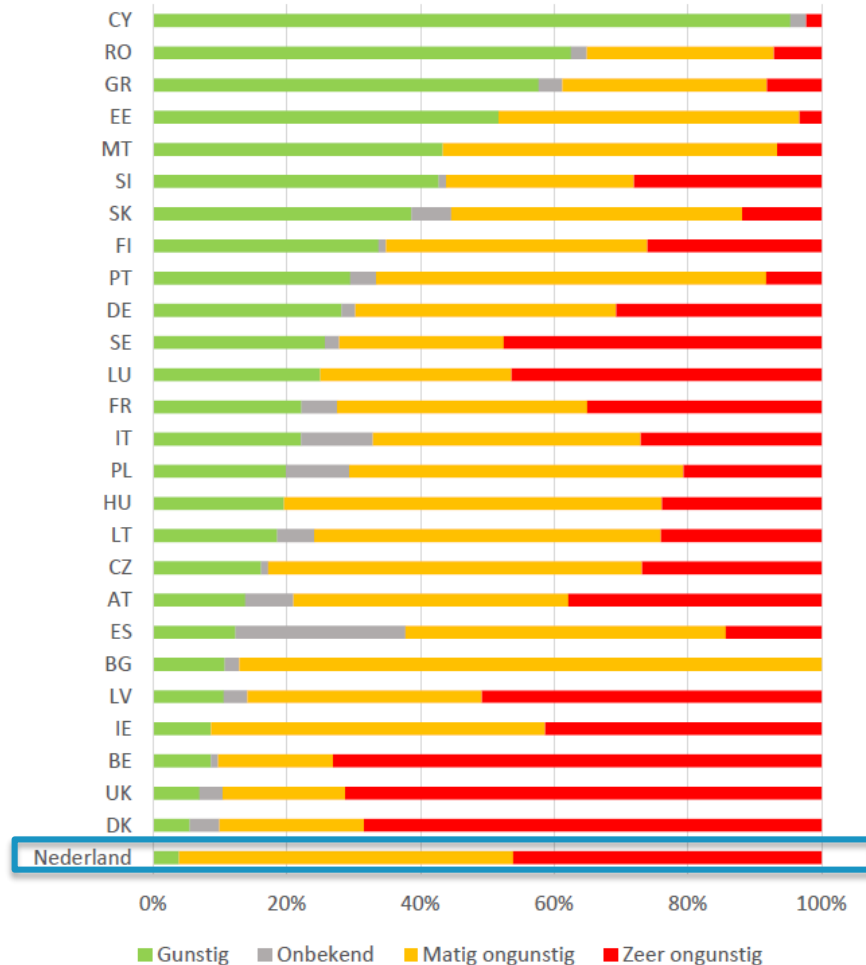
Rol GS

- Natura 2000-beheerplannen:
 - Elk gebied eigen plan;
 - Bevoegdheid GS (in sommige gevallen Minister);
 - Bevat doelen tot behoud, bescherming en herstel van de natuurwaarden;
 - Bevat maatregelen om deze doelen te behalen.
 - GS moet zorgen voor tijdige uitvoering benodigde maatregelen
- Beheerplan Schoorl 1 februari 2017 vastgesteld (door minister met instemming GS)

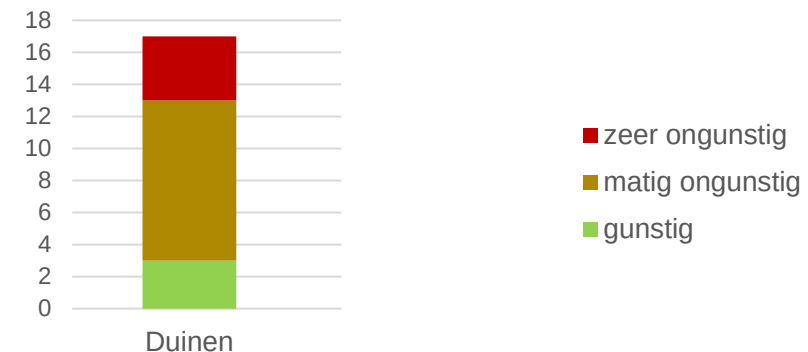
Staat van instandhouding habitats per lidstaat

Staat van instandhouding habitattypen in
verschillende lidstaten (gesorteerd op groen)

- Bijna 50% van de Natura 2000-habitattypen in Nederland scoort 'zeer ongunstig'.
- Slechts een zeer klein percentage scoort 'gunstig'. Dit is de laagste score van alle lidstaten.

Staat van instandhouding habitattypen in Noord Holland

Natura 2000-doelen voor het duin

Het realiseren van een *samenhangend duinlandschap*:

- Herstel van de variatie; droog - nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong - oud.
- Behoud en herstel van diversiteit: open - dicht, hoog - laag.
- Behoud en herstel van rust en nachtelijke duisternis voor dieren.

Natura 2000-doelen Schoorlse duinen

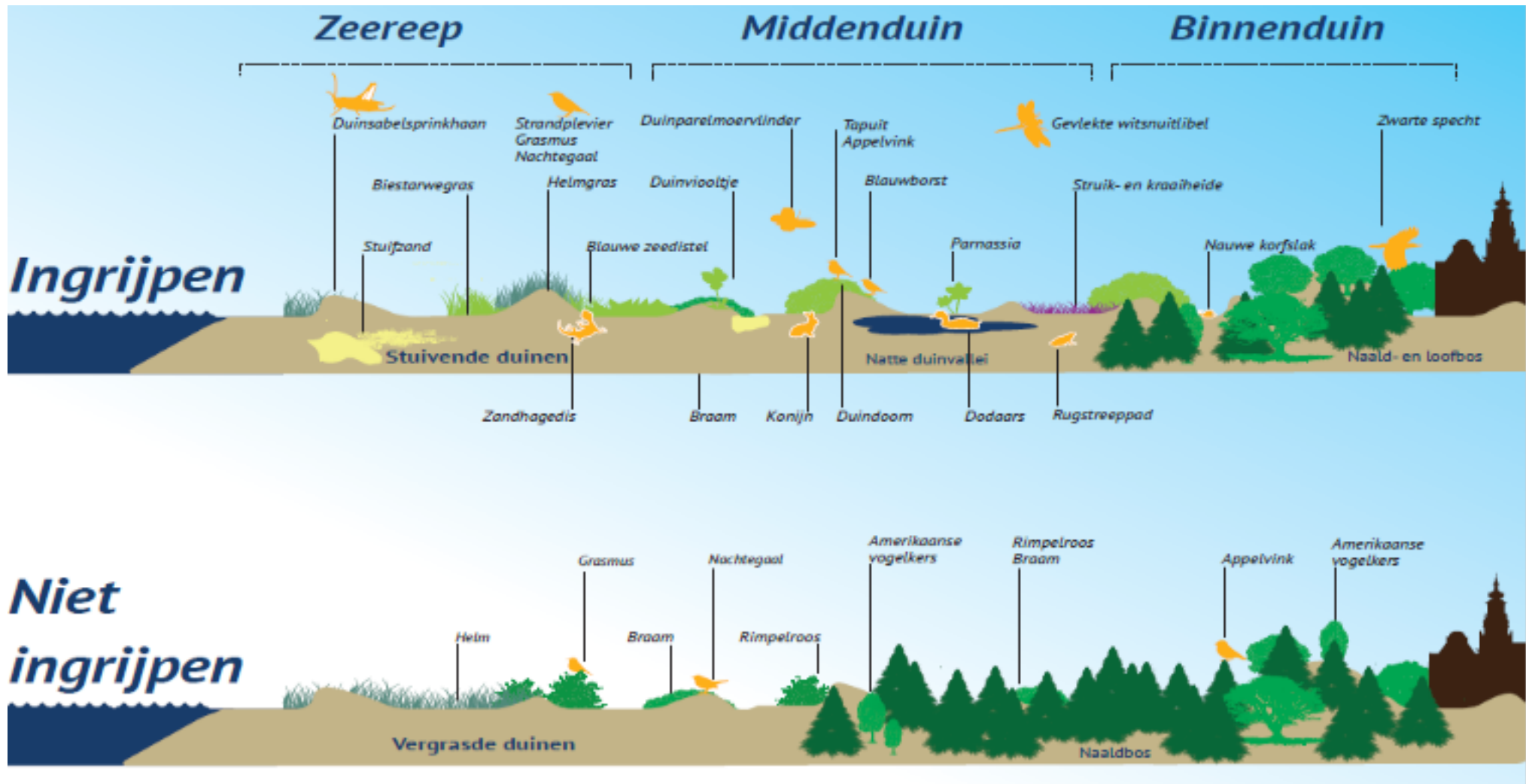
Habitattypen	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
Embryonale duinen	Uitbreiding	Behoud
Witte duinen	Uitbreiding	Verbetering
Grijze duinen (kalkrijk)	Behoud	Behoud
Grijze duinen (kalkarm)	Uitbreiding	Verbetering
Duinheiden met kraaihei (vochtig)	Behoud	Verbetering
Duinheiden met kraaihei (droog)	Behoud	Verbetering
Duinheiden met struikhei	Behoud	Behoud
Duindoornstruwelen	Behoud	Behoud
Kruipwilgstruwelen	Behoud	Behoud
Duinbossen (droog)	Uitbreiding	Verbetering
Duinbossen (vochtig)	Behoud	Behoud
Duinbossen (binnenduinrand)	Behoud	Behoud
Vochtige duinvalleien (open water)	Behoud	Behoud
Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	Uitbreiding	Verbetering
Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	Uitbreiding	Verbetering

		landelijke staat van instandhouding	Doelen in aanwijzingsbesluit en huidige oppervlakte in het gebied		
			doel oppervlakte	Huidige oppervlakte	Huidige staat van instandhouding
H2110	Embryonale duinen	gunstig	>	6,88	gunstig
H2120	Witte duinen	matig ongunstig	>	183,79	matig ongunstig
H2130_A	Grijze duinen (kalkrijk)	ongunstig	=	55,16	ongunstig
H2130_B	Grijze duinen (kalkarm)	ongunstig	>	103,35	ongunstig
H2140_A	Duinheiden met kraaihei (vochtig)	matig ongunstig	=	19,81	ongunstig
H2140_B	Duinheiden met kraaihei (droog)	matig ongunstig	=	167,25	ongunstig
H2150	Duinheiden met struikhei	gunstig	=	26,04	ongunstig
H2160	Duindoornstruwelen	gunstig	=	0,51	ongunstig
H2170	Kruipwilgstruwelen	gunstig	=	1,89	ongunstig
H2180_A	Duinbossen (droog)	gunstig	>	236,47	gunstig
H2180_B	Duinbossen (vochtig)	matig ongunstig	=	0,44	gunstig
H2180_C	Duinbossen (binnenduinrand)	matig ongunstig	=	0,64	gunstig
H2190_A	Vochtige duinvalleien (open water)	matig ongunstig	=	2,97	gunstig
H2190_C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	matig ongunstig	>	0,62	gunstig
H3260_A	Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	matig ongunstig	>	0,06	ongunstig

Uitwerking

- Per natuurtype (habitattype) herstelstrategieën
- Best beschikbare wetenschappelijke kennis gebruikt
- Pakket aan maatregelen vastgelegd in de Natura 2000-beheerplannen.
- GS wettelijk verplicht te zorgen voor tijdige uitvoering benodigde maatregelen

Beheer van de duinen

Waarom is deze maatregel van belang?

- Het gaat niet goed met de Noord Hollandse duinen:
 - Het duin groeit dicht (achteruitgang van de biodiversiteit)
 - Noord Holland belangrijk voor behoud grijze duinen (en zijn nu in zeer slechte staat)
- De Schoorlse Duinen (met haar brede duinstrook) biedt unieke kansen voor herstel duinsysteem, waarin alle type duin een plaats krijgen.

Globale Planning 2019 - 2022

- Najaar 2019:** Aanvraag omgevingsvergunning (incl. kapvergunning)
- Voorjaar 2020:** Bespreken Evaluatieplan met omgeving (incl. monitoringsplan)
- Winter 2020-2021:** Start kap fase 1.
- 2020-2022:** Analyse van de monitoringsresultaten + opstellen advies.
- 2022-2023:** Bespreken resultaten met omgeving
- 2022-2023:** Besluit GS over vervolg

N.B. Planning is onder voorbehoud.

Afsluiting / vragen

Ons bos gaat eraan

Schoorl

Kootwijk

Bosaanleg op woeste gronden

Extreme omstandigheden:

- Bodem
- Temperatuur
uitersten
- Insecten
- Zoute wind
-
- Pinus.... pinus.....

BOS : Natuur met houtaanwas...

'productiebos?'

Boom vormt hout

- Neiging rechte groei
- Exoten???
- Verspreiding zaad
- Toeval of aanpassing?

In *Schoorl* zijn veel grassen, kruiden en struiken ook van ver gekomen....

Spontane begroeiing groveden in Schoorl

*Door volle kroon weerstand tegen zout en
insecten*

Ruimte en licht voor verjonging

In Schoorl en omgeving

Negatieve ontwikkelingen

Biomassa : meer CO₂, minder bos

Bosbrand : geen (*natuurlijk*) herstel bos

PAS (stikstof): verstoring natuur

Windmolens in bos (Wieringermeer)

Toekomstige natuurbeelden ontstaan onder omstandigheden, die zich niet herhalen.

Receptuur habitatrictlijnen: duur mensenwerk, weinig kansrijk

Natuur temt eigen dynamiek : uiteindelijk bos.